

SOTAMIES ANTTI JÄPPINEN
(1686-1759)

Taustaa

Kuopiolaisen ruotusotamies **Antti Pekanpoika Jäppisen** (Anders Peers Jäppin) isä-poika linjan esi- ja jälkeläispolvia koskevan sukuselvityksen lähteinä on käytetty pitäjä- ja maakuntahistoriikkien ja sotahistoriallisten lähteiden lisäksi Suomen Sukututkimusseuran Hiski- tietokantoja sekä Iisalmen, Joroisten, Juuan, Kestilän, Kuopion, Lapinlahden, Leppävirran, Maaningan, Nilsin, Oulun, Pieksämäen, Varpaisjärven ja Vuolijoen seurakuntien henki- ja rippikirjoja vuosilta 1672-1928, Kuopion lastenkirjoja vuosilta 1749-1759, Kuopion seura-kunnan vihittyjen luetteloa 1733-1749, Väinö Holopaisen sukututkimus sivustolleen laatimia ruotuluetteloita vuosilta 1629-1649, Savon linnaläänin kahdennusrykmentin miehistöluetteloita, Savon rykmentin Kuopion komppanian pääkatselmusluetteloita vuosilta 1712-1721 ja Kuopion käräjäoikeuden pöytäkirjoja vuosilta 1722-1731.

Vuoden 1910 jälkeisestä ajasta lähteinä on käytetty Kansallisarkiston ja Maanmittauslaitoksen arkistoihin tallennettuja asiakirjoja, kartta-aineistoa mm. lohkomisista sekä digitaalisen sanomalehtiarkiston aineistoa. Viikinkejä koskevien tekstiosuuksien lähteinä on käytetty pääasiassa uusimpia yliopistotasoisia tieteellisiä julkaisuita sekä uusinta DNA-sukututkimukseen liittyvää tietoa. Kirjallisista lähteistä ilmenevä isä-poika linja rakentuu kirjoittajan laatiman selvityksen lisäksi (2010-2021) sukututkijoiden Tommy Koukan (2010-2012), Vilho (Ville) Jäppisen (2008) sekä Jouni Kurosen (2003) laatimien sotilas Antti Jäppistä ja Jäppilän entisen pitäjän Jäppisten sukua koskevien tutkimusten varaan. Työ ei pyri olemaan täydellinen sukututkimus ja käytännöllisistä syistä siinä seurataan vain isäpoika linjaa. Lähtökohtana oli pyrkimys ymmärtää niitä olosuhteita, joissa kirjoittajan esi-isä sotamies ja musketööri Antti Jäppinen vaiherikkaan elämänsä eli. Luonnollisesti pyrkimys oli löytää myös uutta tietoa ja kiinnostavia sukuun sillä tutkimuksen alkaessa kirjoittajalla ei ollut isänsä suvusta juuri mitään tietoa. Mikä oli miehiään karoliinisotilas ja musketööri Antti Jäppinen (*Andres Jäppin*) ja mistä hän oli kotoisin?

Tommy Koukka luetteloi vuonna 2012 kaikki asiakirjalähteissä esiintyvät Jäppiset ja konstruoi ensimmäisenä todennäköisen isäpoika linjaa yhdistävän polun Kuopion ja Pieksämäen Jäppisten sukujen välille. Kuopio - Jäppilä yhteys sai kiistattomat todisteet jo kesällä 2011 saatujen DNA-tutkimustulosten myötä, jolloin Kit 181241 ja 210071 välinen yhteys löytyi.¹ Myös Antti Jäppisen suvussa vuorottelevat etunimet Antti (Anders), Lasse (Lars) ja Pekka (Peer) viittasivat tutkimuksen alettua alussa juuri Pieksämäen Jäppilän ja Suontientaipaleen suuntaan. Tuomiokirjojen ja Kuopion komppanian katselmuskirjojen käännöksissä korvaamatonta apua antoi tutkija FT Veli-Pekka Toropainen Turun yliopiston Suomen historian laitokselta, jolla on myös sukuyhteys samaiseen sotamies Antti Jäppiseen. Myös Savon rykmentin historiaan perehtyneen sukututkija Väinö Holopaisen apu ja käännökset olivat suureksi avuksi. DNA-sukututkijat, kielitieteilijä Jaakko Häkkinen, lääkäri Juhani Väyrynen, puolalaiset tutkijat tri. Andrzej Bajor ja Slawek Chyliński, sekä DNA-sukututkija Georg Dunkel ovat avustaneet tutkimustulosten tulkinnessa. Kanadalainen sukututkija Ann Rexe auttoi kirjoittajan isoisän Heikki Jäppisen Kanadan vaiheiden selvitystyössä.

Pohjois-Savon Pieksämäen Jäppilän kylää ja entistä pitäjää pidetään kirjallisten lähteiden perusteella Jäppisten suvun kantaseutuna, joka ennen 1600-lukua kuului Juuan pitäjän Joroisten neljänneksen Hietaisten kymmenykseen. Jäppilän kylän alueella asui Jäppisiä jo vuonna 1541, jolloin laadittiin Savon ensimmäinen tunnettu verokirja. Jäppisten valtaamat alueet sijaitsivat Pieksämäellä Jäppilän kirkonkylän ja Suontienkylän välisellä alueella. Jäppiset muuttivat Joroisten ja Jäppilän tietämille mahdollisesti jo nk. eräkaudella 1300-luvulla tai viimeistään 1400-luvun puolivälissä, asettuen Jäppilän kirkonkylän ”Hikijärven päivänpuolelle” Hietaisten ja Suontien kymmenkuntien tienoille. Perimätiedon mukaan Jäppiset olivat seudun ensimmäisiä asukkaita.² Jäppisten kantaisä asettui ehkä jo viikinkiajan loppupuolella etelämmäksi Mikkelin seudulle Tuukkalaan tai Visulahteen.³

¹ <http://www.familytreedna.com/public/n1c1/default.aspx?section=yresults>

² Lappalainen 1961, 97; Pirinen 1988, 381-386. Pirinen toteaa Joroisten seutukunnan olleen asutun jo 1400-luvulla, sillä siellä oli suuria seutukylä uuden ajan alussa.

³ Lehtosalo-Hilander 1988, 215-224; Pirinen 1988, 267-288 ja 408. URL: <http://www.narva.sci.fi/museo/arkeologia/rautakausi.html>

Perimätiedon mukaan ainakin osa Jäppisistä olisi tullut Savoon lännestä ja tähän DNA-tutkimuskin viittaisi Kit 181581 ja kirjoittajan osalta. Myös sukunimi Jäppinen viittaa karjalaisuuden sijaan läntiseen kristilliseen perintöön.⁴ Viikin määritelmä on edellistä laveampi: ”Jäppisen nimi muistuttaa vahvasta esihistoriallisen kauden ja keskiajalle ulottuvasta germaanisesta, venäläis-karjalaisesta ja muusta vierasperäisestä vaikutuksesta Joroisten seudulla”.⁵ Nimi periytyy Jaakopista - Jakob - sanasta, saaden Skandinaviassa variaation Iaepp, Jeppeson, Jeppe ja Jeppane, joita tavataan yhä Länsi-Suomessa, Saksassa ja Tanskassa.⁶ Kristinuskon saapuessa Karjalaan ja Itä-Karjalaan n. 1100–1300-luvuilla, nimestä syntyi muunnokset Jaakko, Kauppi ja Jaap, Jappi, Jeppi, Jäppi ja edelleen: Jepenpoika, Jeppesson, Jeppesen, Jeppen, Jeppane, Jeppin, Jeppis, Jeppin, Jäppin ja Jäpitär. Jäppinen sukunimeä esiintyy 1500- ja 1600-luvuilta useista pitäjistä Karjalasta, kuten Uudellakirkolla 1557 Ihans Jeppinen ja 1562 Ihannus Jäppinen. Muolaasta tiedetään vuodelta 1563 Nils Jäppinen, Viipurin pitäjässä 1549 Olli Jeppin ja Hans Iäppin, Jääskessä 1551 Heyno Jäppinen, Sakkolassa 1642 Anders Jäppinen, Kurkijoella 1631 Thomas Jeppin, Kiteellä 1642 Hans Iäppinen, Suistamolla 1638 Hanno Jäppinen. 1700-luvulla Jäppisiä asui myös mm. Antreassa, Hiitolassa, Muolaassa, Valkjärvellä, Kivennavalla, Käkisalmissa, sekä Impilahdella. Jeppane ja Jeppesen nimisiä löytyy myös Ruotsista ja Norjasta.⁷

Samoihin aikoihin nimi esiintyy Savossa sekä etu- että sukunimenä: Säämingissä 1550 Jeppi Affuonn, Vesulahdessa 1563 Niclis Jeppein ja Ihannus Jeppin, Juvalla (Joroisissa) 1561 Ihanus Jeppin – Jäppin – Jeppinen. Savon, tai Vienan Karjalan kautta ovat ehkä tulleet Kajaaniin 1500-luvun puolivälistä alkaen merkityt Jäppiset, esim. 1647 Peer Jäppinen. Jäppi-muoto ei etunimenä rajoittunut vain Itä-Suomeen, vaan Jäppisiä löytyi eri puolilta maata mm. 1484 Tuuloksen Peer Jeppesson, 1551 Eurajoen Bertil Iäpelä, Somerolla talonnimi Jäppi, Luvialla talo Jäppilä ja Ilmajoen Jäpinkylä (Jäppi). Jääsken vuoden 1543 maakirjassa mainitaan Jäppisiä mm. Immalan kylässä, Jäppilässä, Soinilassa ja Hallilassa. Vanhin versio sukunimestä on vuoden 1541 veroluetteloon kirjattu Jeppin.

Ni, täähä on sellanev vähä, vähän tota, pien ja sisukas, vähä omapäinen. Jäpikäs, tämmöne jäppä. Jostakin kaverista voijjaan sanoa et se on aika, niinkus siis sanotaankin että se om muutev varsinainej jäppinen. – –. Siis itepäinej ja omapäine, ei ku lähinnä itsepäinen just. – –. Se vois, voisko se kuvata niinkut tām pitäjän ihmisiä.⁸

Vilho Jäppisen mukaan yhdenkään Joroisten Jäppisen ei tiedetä ajautuneen opintielle ennen 1800-luvun loppua. Veli Holapan mukaan osa Jäppisistä eteni siitä huolimatta ”maamiesaateliin” ja he toimivat sivutoimisina virkamiehinä, kuten lautamiehinä, kuudennus- ja kymmenysmiehinä, nautamiehinä, veronkerääjinä ja käräjien järjestäjinä omissa taloissaan.⁹ Tasapuolisuuden vuoksi on mainittava, että Jäppisistä löytyy yhtäläisiä kulkumiehiä, paatuneita roistoja ja murhamiehiä. Käsityöläisiäkin löytyy, kuten seppiä Nilsiästä, Leppäviralta, Warkaudesta, Haukivuorelta, Helsingistä, Savonlinnasta ja Viipurista. Sukupolvien ajan toimineita suutareita tunnetaan mm. Pieksämäen Jäppilästä ja räätäleitä Viipurista ja kauppiaita mm. Haapakoskelta ja Helsingistä. Vuosina 1939–1945 yhteensä 48 Jäppistä kuoli isänmaata puolustaessaan ja tätä nykyäkin sotilaita Jäppisistä löytyy sotamiehistä everstiin. Ensimmäisinä ylioppilastutkinnon suorittivat viipurilainen kauppa-konttoristi Thomas Jäppinen vuonna 1872 sekä Kymin kihlakunnan kruununvoutina toiminut, niin ikään Viipurissa syntynyt Konstantin (Kosti) Jäppinen vuonna 1881.¹⁰ Pieksämäellä ilmeisen elinvoimaisen suvun isännät nauttivat arvostusta ja samat Jäppisen isännät istuivat mm. lautamiehinä jopa

⁴ Pirinen 1988, 408.

⁵ Viikki 2003, 83.

⁶ Iaepp i Kiwla 1422, SB 399.

⁷ Suomen Sukututkimuseura/ Hiski historiikirjat. URL: <http://hiski.genealogia.fi/hiski?fi>. Osa Kannaksen Jäppisistä pakeni Joroisista Kannakselle mm. 1600-luvun katovuosia ja nälänhätää sekä sotaväenottoa.

Nytt Om Namn. Meldingsblad for Norsk namnelag Nr. 49, Universitet i Oslo 2009.

⁸ Rimpeläinen 2011, 46.

⁹ Huovila; Liskola; Piilahti 2009, 218. Lautamiehet suorittivat myös oikeuden määrittämiä rajakatselmuksia ja ulosmittauksia, sekä toimittivat kirjalliset haasteet perille.

¹⁰ Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899. URL: <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/1853-1899/>.

kolmen vuosikymmenen ajan. Niinpä vuonna 1880 oli luontevaa valita perustettavan uuden pitäjän nimeksi kansan suussa jo aikapäiviä vakiintunut Jäppilä, joka liitettiin vuonna 2004 Pieksämäkeen.

Perimätiedon mukaan nimi viittaa erääseen rikkaaseen ”Hikijärven Jäppiseen”, jonka kerrotaan kaivaneen syvän kanavan Jäppilän keskustaa lähellä olevaan Ahvenlampeen ja kattaneen sen siten, että lehmät saattoivat talvellakin käydä sulaa maata myöten järvellä juomassa. Ilmeisesti Ahvenlammesta Hiidenlampeen yhä vieläkin johtava kanava liittyy tähän tarinaan.¹¹ Hindrich Jäppinen toimi kihlakunnan kesäkäräjien lautamiehenä mm. vuoden 1674 kesäkäräjillä, samoin Andersin esi-isä Ihanus (Hannu) Jäppinen peräti 30 vuoden ajan vuosina 1555–1585.¹² Menestyminen luottamustehtävissä edellytti erinomaista muistia ja terävää talonpoikaisjärkeä varsinkin jos kirjoitustaito puuttui. Myös Jääskessä kihlakunnan ensimmäisten neljänneskunnan päällysmiehenä toimi Heikki Jäppinen ja karjanhoidon päällikkönä nautamies Anders Jäppinen.¹³ Veijo Saloheimo on tutkinut itä-suomalaisten liikkuvuutta 1600-luvulla ja tiedetään erään Lauri Jäppisen muuttaneen Jäppilästä Laukon Kuivaisiin vuonna 1628. Toisen Lauri Jäppisen tiedetään lähteneen Kuopiosta Lappiin 1629.¹⁴ Myös Inkerinmaan Skuoritsassa tiedetään 1700-luvulla asuneen erään Jäppisen. Mahdollisesti juuri näiden Jäppisten jälkeläisiä ovat Virossa nykyään asuvat Jäppiset, sekä nimekäs 1960-luvun lopulla pasifistina mainetta niittänyt ruotsalainen performanssitaiteilija Robert Jäppinen.¹⁵ Vuonna 1609 syttyneen Venäjän sodan alkaessa muutto jälleen helpottui ja silloin Joroisista tiedetään muuttaneen Jäppisiä kohti pohjoista ja länttä. Jäppisiä on merkitty asuneen myös Kajaanin seudulla jo mahdollisesti 1400-luvun lopulla, mutta tämä tieto on epävarma. Useampia Jäppisiä tiedetään asuneen Kainuussa vakituisesti 1500-luvun puolivälin jälkeen, esim. 1647 Peer Jäppinen.

Tämän selvityksen päähenkilön renki ja ruutusotamies Anders Jäppisen isä oli Juho Lapveteläisen renki Peer Jäppinen Kuopion Haminalahdelta. Tilattomasta väestöstä ei juuri löydy asiakirjalähteitä 1600-luvulta tai sitä edeltävältä ajalta joten on mahdollista, että suku asutti Kallaveden länsirannan Haminalahtea, Kaislaistenlahtea, Hirvilahtea ja Tuovilanlahtea jo aikaisemmin 1500-luvun puolivälistä lähtien, jolloin kaskimaita laajennettiin Jäppilästä kohti pohjoista mainituille Jäppilän eräalueille. Tämä ekspansion on oletettu hiljennneen vuonna 1570 alkaneen Pohjoismaisen sodan melskeisiin.¹⁶ Mainittu aikahaarukka mahtuu myös fylogeneettisten ajoituslaskujen todennäköisyyden sisään. Ennen DNA-tutkimusta Kajaanin ja Kuopion Jäppisten oletettiin olevan eri sukua kuin Joroisten Jäppiset sillä suvut yhdistäviä asiakirjalähteitä ei ole tähän mennessä löytynyt. Tutkijat mm. spekuloiivat Kuopion Jäppisten muuttaneen Kuopion seudulle mahdollisesti Vienan Karjalasta. On mahdollista, että myös Kainuun ja Oulun seudun Jäppiset ovat samoja Jäppilän Jäppisiä ja ehtivät vallata maansa Oulujärven rannoilta jo varhaisimman savolaisekspansion mukana keskiajalla.

Vuosina 1573-1584 Hiettaisten isäntinä mainitaan edelleen Ihanus ja Lasse Jäppinen. Vuosina 1585-1587 isäntinä olivat Ihanus, Per Larss (Laurinpoika) ja Ihanus Jäppinen. Nähtävästi verokirjoihin on merkitty kolme sukupolvea. Vuonna 1588 mainitaan Joroisten Hietaisista Lasse Jeppine, Ihanus Jeppine, P Larss Jeppine ja Laur Jeppine. Toistaiseksi ei ole löytynyt tietoa siitä, kuka oli toinen Laur Jäppinen?¹⁷ Suuren Pohjansodan alkaessa vuonna 1700, Ruotsin armeija otti ensimmäisenä sotavuonna sotaväkeen noin 25 000 suomalaissotilasta. Kaikkiaan otettiin noin 50 000 sotilasta, joista yli 40 000, eli 80% kaatui tai kuoli tauteihin kotimaan tai ulkomaiden sotatantereilla. Luonnollisesti talonpojat vastustivat sotaväenottoa; toisaalta heidän maksamat verotulot muodostivat kruunun armeijan perustan ja siksi rekrytointi kohdistettiin ensisijaisesti tilattomiin renkeihin ja itsellisiin. Tämä oli myös kirjoittajan esi-isän palkkasotilas Anders Jäppisen tausta ja kohtalo. Vaihtoehtoja ei juuri ollut, sillä isäntien verokuorman alati kasvaessa ja erityisesti

¹¹ Kotiseutu no 20–21. 1.10.1910.

¹² Historiallinen Sanomalehtikirjasto/Mikkelin Wiikko-Sanomia No 40, 1863; Koukka 2012.

¹³ Ylönen 1957, 176-177 ja 265. Koukka 2010. Jäppinen (Ville) 2008. Holappa, Veli: URL: <http://www.holappa.info/html/verot/nautamiehet.html>.

¹⁴ Saloheimo 1993, 22, 82 ja 99.

¹⁵ Suomen Sukututkimusseura. URL: <http://www.genealogia.fi/nimet/nimi76cs.htm>. Robert Jäppisen kotisivut: URL: <http://www.jappinen.se>

¹⁶ Viikki 2003, 61.

¹⁷ Koukka 2010, 12.

katovuosina värväytyminen sotilaaksi takasi edes jonkinlaisen toimeentulon, vuosipalkan, maapalan ja jopa oman sotilastorpan. Vuoden 1676 ruodutusluetteloon on merkitty Peer Andersson Jäppinen Rytbyn kylän ruodusta n:o 35. Peer oli palkkasotilas Anders Jäppisen isä. Myös Juvan ja Pieksämäen komppanioissa palveli samoja Pieksämäen Jäppilän Jäppisten jälkeläisiä, kuten Petter ja Gustaf Jäppinen. Niinpä esimerkiksi Ruotsin Gävlessä 15.9.1720 pidetyssä Savon rykmentin pääkatselmuksessa seisoivat samaan aikaan asennossa sotamiehet Anders, Petter ja Gustaf Jäppinen.¹⁸

¹⁸ Holopainen, Väinö 2010–2012. URL: <http://www.rajapuro.net/savojr/rykmentti.html>; http://www.rajapuro.net/kuopio/kuopio_rl_1676.html

Geneettistä sukututkimusta

Asiakirjalähteiden ehtyessä suvun varhaisimmista vaiheista saattaa löytyä uusia viitteitä DNA-tutkimuksen avulla, johon tässä tapauksessa osallistuivat vuonna 2010 kirjoittaja (Kit 181241), sekä yksi lähteiden perusteella Pieksämäen Jäppisten vanhimpaan sukuryhmään kuuluva mieshenkilö (Kit 181586). Vuonna 2011 mukaan liittyi yksi Pieksämäellä nykyisin asuva henkilö (Kit 210071) ja loppukesästä 2012 yksi Ruokolahdelta syntyisin oleva henkilö. Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden sukunimi on Jäppinen. Osa sukututkijoista suhtautui tuohon aikaan DNA-tutkimuksesta skeptisesti, osan luonnehtiessa tutkimusalaan fantasiaksi ja vilkkaan mielikuvituksen tuotteeksi tai kuten eräs vanhempi sukututkija kirjoittajalle lohkaisi: ”Lapsellista huuhaata, jolla ei ole sukututkimuksen kannalta mitään merkitystä.”¹⁹

Mielipiteellä ei ollut suunnitelmiin vaikutusta ja kaikki neljä osallistujaa teettivät Y-67 tutkimuksen Family Tree DNA -nimisessä yrityksessä Yhdysvalloissa. Tulosten mukaan kirjoittaja ja Kit 210071 Pieksämäeltä kuuluvat samaan itämerensuomalaiseen N-L550 haploryhmään, kun taas Kit 181586 kuuluu länsi-suomalaiseen I1d ryhmään. Ensin mainituille on tyypillistä SNP mutaatio L500+, joita on tavattu Baltiasta, Skandinaviasta, Suomesta, Iberian niemimaalta, Brittein saarilta ja Venäjältä.²⁰ L550 haploryhmää on kutsuttu vaihtelevasti joko balto-skandinaaveiksi, itämeren-suomalaisiksi, ruseiksi, rus-varjageiksi, skandinaaveiksi, varjageiksi, tai viikingeiksi. Venäjälle siirtokuntiaan perustaneiden viikinkien arvellaan edustaneen kyseistä haploryhmää ja koostuneen käsityöläisistä, palkkasotilaista ja Novgorodin skandinaavien kauppiaskillan jäsenistä. Ryhmän erottaa muista mm. markkeeri DYS716 = 27. Osumia tavataan mm. Ahvenanmaalta, Varsinais-Suomesta, Vaasan seudulta, Hämeestä, Savosta ja Karjalasta ja ryhmän on arveltu liikkuneen pronssikauden lopulla tai varhaisen rautakauden ja kansainvaellusajan kuluessa mahdollisesti jostain Viron-Liettuan-Puolan-Pohjois-Saksan väliseltä alueelta kohti Gotlantia, Öölantia ja itäistä Ruotsia mahdollisesti pronssikauden lopulla tai rautakauden alussa.²¹ Viron rannikon ja Saarenman tarhakalmistoista on löydetty useita N-L550 osumia, jotka viittaisivat ryhmän sulautuneen rannikon skandinaaviseen kulttuuriin viimeistään esiroomalaisella rautakaudella.²²

Toistaiseksi on epäselvää, mitä reittejä N-L550 ryhmä tai vain yksittäinen ihminen siirtyi Ruotsiin? Noin tuhannen vuoden kuluttua merovingiajalta lähtien lähtien N-L550 alaryhmät alkoivat joka tapauksessa liikkua meriteitse Skandinaviasta itään, niin Kuurinmaalle, Saarenmaalle, Hiidenmaalle ja Ahvenanmaalle kuin Suomenlahden molemmille rannoille.²³ Myöhemmin viikinkiajalla viikingit aloittivat kaukomatkat kohti itää Laatokalle ja edelleen Venäjän suuria jokia pitkin syvälle Venäjälle, aina Bysantin Konstantinopoliin ja Lähi-Itään saakka.²⁴ Myös Irlantiin ja Skotlanttiin siirtokuntia perustaneet viikingit tekivät retkiä Välimerelle ja Lähi-Itään. Uusimpien tutkimusten mukaan Ahvenanmaa ja Euran seutu oli tuolloin viikinkien asuttama ja sieltä purjehdittiin eri puolille Suomenlahtea, Laatokkaa, Itämeren ja mahdollisesti Englantiin asti. Ahvenanmaa, Gotlandi, Saarenmaa ja Öölanti olivat aikansa merenkulun keskuksia.²⁵ Pitkät merimatkat tulivat mahdollisiksi puualusten rakennustaidon ja purjehdustaidon kehittymisen myötä. Matkakertomuksiaan viikingit kaiversivat mm. riimukiviin. Itämeren suurimmat alustyyppit olivat kehittyneet 500-luvulle tultaessa 14–18 m pituisiksi, köllillä ja raakapurjeella varustetuiksi soutu-aluksiksi. Samaan aikaan ensimmäiset purjeella liikkuvien alusten kuvat ilmestyivät gotlantilaisiin kivi-kaiverruksiin.²⁶ Kaukomatkat tulivat mahdollisiksi ja osin tästä syystä myös Iberian niemimaalla ja Brittein saarilla sekä Islannissa esiintyvän

¹⁹ Skeptisyys on siinä mielessä perusteltua, että DNA-tutkimuksen tulokset ovat jo asettaneet kyseenalaiseksi lukuisten asiakirjalähteisiin pohjautuvien sukututkimusten luotettavuuden.

²⁰ URL: <http://www.familytreedna.com/public/N1c1/>

²¹ Väyrynen 2012; Häkkinen 2012; Latvakangas 1982, 32.

²² Saag ym. 2019; Valter Langin suullinen tiedonanto 17.12.2019.

²³ URL: http://www.museum.ax/museum/arkeologi_viking.pbs; URL: <http://salmepaat.blogspot.com/2008/11/salme-shipfind.html>.

²⁴ URL: http://fi.wikipedia.org/wiki/Viikinkien_idäntie <http://www.viikinkiajanlaiva.net/>; <http://en.wikipedia.org/wiki/Varangians>; http://en.wikipedia.org/wiki/Varangian_Runestones.

²⁵ <https://kvarnbohall.wordpress.com/tag/saltvik/>

²⁶ Hedeager 2008, 16–18; Peets 2013, 2012 ja 2011 (Saaremaan Salmen merovingiaikaisten laivahautojen tutkimukset).

emäsparin L550+ mutaation oletetaan syntyneen alunperin Itämeren alueella. Mutaatioiden järjestys ei kuitenkaan kerro koko totuutta sillä ihmiset ovat siirtyneet paikasta toiseen pitkiäkin matkoja aikakausista riippumatta.²⁷ Savon Jäppilän seudun asuttamiseen saattoi siis teoriassa osallistua Jäppisten veljespari – Jeppessonit, joista toinen edusti N1c1- ja toinen I1d- ryhmää. Ajatusta voisi perustella Joroisten Jäppisten suvun kahdessa veljeslinjassa sukupolvesta toiseen kertautuneilla etunimillä 1500-luvun alusta lähtien, kuten Anders, Lars ja Pähl.²⁸ Toisaalta haploryhmä molempien haploryhmien on arveltu asuttaneen Länsi-Suomea jo rautakauden alusta lähtien, josta väestöä siirtyi merovingajalta lähtien Savoon Mikkelin seudulle ja ehkä myös Pohjois-Savoon Jyväskylän pohjoispuolisia vesireittejä pitkin. Kauppayhteydet ulottuivat jo silloin Laatokan Karjalaan saakka sisämaan vesireittejä ja rannikkoväyliä pitkin sekä mantereella Lounais-Suomesta ja Hämeestä kohti Mikkelin Tuukkala ja Visulahtea vakiintuneita polkuja ja teitä pitkin. Tähän Savon voimistuneeseen läntiseen kulttuurivaikutukseen ovat viitanneet mm. arkeologit Pirjo Uino ja Aleksander Saksa Laatokan Karjalaa ja Savoa koskevista tutkimuksista.²⁹

Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander on puolestaan esittänyt, että viitteitä karjalaisesta hautauskulttuurista löytyy Savosta aikaisintaan 1100-luvulle tultaessa. Tutkija on kiinnittänyt huomionsa Mikkelin seudun länsisuomalaisiin hautausmuotoihin viikinkiajalla, tulkiten Tuukkalan pitkien vainajien olleen länsisuomalaisia ja lyhyempien karjalaisia sekä alkuperäisiä kanta-asukkaita.³⁰ Liekö edellisellä jokin yhteys Jäppisten mieslinjan pituuteen, sillä palkkasotilas Andres Jäppin sai sotilasnimekseen *Jätte* (jättiläinen) juuri suurikokoisuutensa perusteella? Myös Tuukkalan kaivaustutkimuksissa haudan n:o 20:n luulöydön (KM39053, n:o 37:2) kohdalle on kaivausraporttiin merkitty ”*Jätte*”, jonka osteoarkeologi on huomionut merkinnällä: *DNA-näyte?* Geneettiset tutkimukset viittaavat joka tapauksessa siihen, että muinais Savon alkuperäinen väestö on asunut sijoillaan jo pronssikaudelta lähtien joitain tuhansia vuosia. Voidaankin kysyä, miten nämä käsitykset savolaisen heimon rautakauden ekspansiivisuudesta suhteutuvat edelliseen?³¹

Osa 67 ja 111 markkeerin osumista löytyi Venäjän Ilmajärven rannalta, jossa sijaitsi 800–900-luvuilla skandinaavisissa saagoissa mainittu Holmgårdin kaupunki.³² Venäläistutkijoiden mukaan L550/L1025-pitoisuus on niin runsasta venäläisessä väestössä, että mutaatio L1025+ on voinut tapahtua jossain Valkeajärven eteläpuolella, jossain Belozerskin ja Vologdan välillä.³³ Novgorodin osumat voivat toisaalta liittyä N-ryhmän tuhansia vuosia vanhaan liikehdintään kohti länttä, myöhempisiin sotaretkiin, keskiaikaiseen orjakauppaan tai ihmisryöstöihin jne.³⁴ Arkeologien mukaan Karjalaan ja Venäjälle asettuneet viikingit olivat löydetyn esineistön perusteella peräisin Mälarenin alueelta tai Ahvenanmaalta tulleita kauppiaita, käsityöläisiä ja sotilaita, joiden oletetaan sulautuneen suomalaisten muodostamaan kantaväestöön 1–3 sukupolven kuluessa ja muodostaneen nk. Rusien kulttuurin.³⁵ Siirtokuntien hautaustavat ja esineistö, kuten pronssisten kupurasolkien ornamenttiikka, miekkatyypit ja keramiikka viittaa selvästi skandinaaviseen ja suomalaiseen vaikutukseen. Naisten asusteet ja korut erottuvat selvästi slaavien käyttämistä koruista ja niitä on löydetty

²⁷ Ks. Väyrynen, Juhani. The Walk through the Y Chromosome – Haplogroup N, WTY 2012: <http://koti.mbnet.fi/juhani39/> ja FamilyTreeDNA: <http://www.familytreedna.com/public/N1c1/>.

²⁸ Hillerdal 2006, 97 ja 103–105; Jäppinen, Viljo 2010.

²⁹ Uino 1997, 115 ja 118 ja 2003, 310–323 ja 347–348; Saksa 1998, 167–172; Mikkola 2006, 27–29. Edellä mainittujen tutkijoiden käsitykset ovat saaneet tukea 1990-luvun lopun jälkeisissä tutkimuksissa mm. Mikkelin Orijärvellä. Viikinkiajan läntisestä vaikutuksesta kertoo mm. 144 hopearahaa, joista vain yksi, Uqailidi-dirhemi, on itämainen.

³⁰ Lehtosalo-Hilander 1988, 215–219, 223–224 ja 258–259.

³¹ Phylogenetic Network (Tree) 4.6.0.0. Time Estimates (TMRCA) of Finnish Tribes, N1c1. Väyrynen 2012. URL: <http://koti.mbnet.fi/juhani39/>.

³² Carlsson & Selin 2012; Saksa 1998, 131–149; Uino 2003, 318–320 ja 1997, 113–117; Pirinen 1988, 289. Holmgård tunnettiin 1100-luvulta lähtien Novgorodina, jolloin myös Savo kuului idän kirkon valtapiiriin.

³³ Sähköposti Andrzej Bajor:lta 16.1.2013.

³⁴ Korpela 2014, ja 44–51 ja 198. (Kirj.huom. Osa osumista voi liittyä Stalinin aikaisiin väestön siirtoihin).

³⁵ Hedenstierna-Jonson 2006, 160 ja 169; Hillerdal 2006, 93. Androushchuk 2006, 96; Olausson 2006, 66; Edgren 2000; Callmer 1971, 68. Ks. myös Hall, Richard. Matka viikinkien maailmaan. Multikustannus, 2007; Hillerdal 2006, 101; Sholman 2005, 9; Duczko 2004, 253–258; Zakharii 2002, 13–27 ja 56–69; Kriiska & Tvauri 2007, 159. (Nestorin kronikan, kuten myös islantilaisien saagojen asema tieteellisenä lähteenä on yleensä historioitsijoiden keskuudessa kyseenalaistettu. Uusi kulttuurihistoriallinen tutkimus ei kuitenkaan lähtökohtaisesti väheksy mitään lähdettä).

samoilta tarkkaan rajatuilta skandinaavien asuinpaikoilla kuin miestenkin aseita, joissa osassa on myös skandinaavistyyppisiä kumpuhautoja. Venäjälle asettuneiden viikinkien on arveltu pitäneen tiiviitä yhteyksiä Skandinaviaan 800-luvun alusta aina 1000-luvulle. Yhteydet autoivat heitä säilyttämään identiteettinsä ja ajattelutapansa useiden sukupolvien ajan.³⁶

Elokuussa 2011 löytynyt ensimmäinen Y-67 lähiosuma (Kit 210071) osoitti kiistatta Kuopion Jäppisten sukuhaaran olevan lähtöisin Jäppilästä. Anders Jäppisen varhaisimmat lähteissä mainitut esi-isät ovat näin ollen noin vuonna 1470 syntynyt isäntä **Päl Jeppin** ja noin 1500 syntynyt **Lars Jäppine**, jotka asuivat Jäppilän nykyisen taajaman keskellä sijainneesta talosta Heikinjärven rannalta, Vesikansan kuudenneksessä. Myöhemmin suvun kasvaessa osa muutti muutaman kilometrin päähän pohjoiseen Suontientaipaleen Kukkolaan ja osa vieläkin pohjoisemmaksi Hietaisten kylään. Markkeerien vertailussa 25 markkeerille eroa löytyy vain 3 mutaatiota ja 67 markkeerille 6 mutaation ero. Yhteisen esi-isän kalibroitu todennäköinen etäisyys on laskuriohjelmasta riippuen 388–540 vuotta +/- 179 vuotta. Tämä voi viitata siihen, että Anders Jäppisen esi-isä muutti Joroisista Kuopion seudulle 1500–1600-lukujen aikana. Tähän ajanjaksoon sopii yksi asiakirjoista 1600-luvulla hävinnyt henkilö: Lars Andersson Jeppin, joka esiintyy poikansa Andersin ja tyttären Helgan kanssa viimeisen kerran Pieksämäen henkikirjassa vuonna 1663.³⁷ Muutamaa vuotta myöhemmin 1672 Kuopion maakirjassa mainitaan Lars Jäppinen Hirvilahdelta, 1676 Peer Andersson Rytlyn kylän ruodussa no 34, 1679 Peer Jäppinen Haminalahdessa, sekä 1693 Kuopion maakirjassa rengit Johan Jäppinen Haminalahdesta ja Lars Jäppinen Wehmasmäeltä. Anders Jäppisen todennäköisesti pronssi- ja rautakaudelle ajoittuvia SNP osumia on löytynyt Suomesta, Norjasta, Venäjältä, Skotlannista, Englannista ja Ukrainasta syksyyn 2020 mennessä noin 40 henkilöä, joihin etäisyys on 67 markerin vertailussa 13–16 mutaatiota, eli kaikki osumat ajoittuvat tämän hetken käsitysten mukaan roomalaiselle tai esiroomalaiselle rautakaudelle tai sitä edeltävään aikaan.³⁸

Venäjällä osumien suurin tiheys on Novgorodissa (Holmgård), josta löytyy kaikkiaan kahdeksan 67 markkeerin osumaa 11–13 mutaation eroilla. Muutaman norjalaisen, skotlantilaisen, englantilaisen, tsekkiläisen, latvialaisen, kreikkalaisen ja karjalaisen osuman yhteinen esi-isä eli fylogeneettisen laskukaavan mukaan mahdollisesti kansainvaellusajalla ja merovingiajalla noin 500–700-luvuilla (1400.48 +/- 196.33y).³⁹ Pieksämäen lähiosuman jälkeen seuraavaksi vanhin osuma on mahdollisesti noin vuodelta 836 (Kit 236032). Joidenkin tutkijoiden mukaan Andersin sekä Kit 152887 ja 210330 yhteinen esi-isä eli kuitenkin viikinkiajan lopulla, tai varhaiskeskiajalla. SNP ja STR mutaatioiden ajoitukset ovat edelleen ongelmallisia, sillä yhden yksilöllisen SNP mutaation aikaväli voi jossain suvussa olla 25 vuotta, kun taas jossain toisessa suvussa 140 vuotta. Y-DNA 67 markkeerin päivitys 111 markkeeriin ei tuonut dramaattisia muutoksia aikaisempaan tulkintaan, kuten ei myöskään ”SNP-pack” vuonna 2015. Sen sijaan talvella 2016 tehdyt BigY- ja YFull analyysit paljastivat, että Anders Jäppinen kuuluu L550+ jälkeiseen syntyneeseen alenevaan skandinaaviseen haaraan N-FGC14542. YFull- tutkimuksessa löytyi kymmenen (10) yksilöllistä novel SNP:tä. YFull- tulosten myötä kokeellisessa N1c1 sukupuussa kasvaa nyt uusi oksa, johon on tähän mennessä versionut useita alaoksia: N-BY21933, N-Y17113+/FGC14550 ja Y17416, Y17415+, kaikki Ruotsista, Norjasta, Englannista, Irlannista, Skotlannista ja Virosta.⁴⁰ Ruotsin ja Norjan osumista osa saattaa olla metsäsuomalaisen Jäppisten jälkeläisiä, osa taas vanhempaa rautakautista perua. Länsisuomalainen N-FGC14542 osuma Maalahdelta ajoittunee markkeerien perusteella ainakin noin 30 sukupolven taakse, todennäköisesti rautakauden alkupuolelle ennen ajanlaskumme alkun.

³⁶ Hillerdal 2006, 94. Arkeologisten tutkimusten mukaan on varjagien asuttamat alueet on voitu rajata ja ajoittaa verrattain tarkasti suurten jokien varille. Koko aineisto taas osoittaa, että kyse oli korkeintaan muutamien perheiden ja sukujen kokoisista ryhmistä. Samoin materiaalista on voitu päätellä, että varjagien aktiiviset alueet laajenivat vähitellen etelään ja itään Volgalta Dneprin ja Smoleskin alueille. Jorkut antinormanistit ovat sen sijaan esittäneet, että skandinaavien slaavilaisväestöön sulautuminen olisi tapahtunut jopa yhden sukupolven kuluessa.

³⁷ Koukka, Tommy 15.12.2012;. (Myös Vilho Jäppinen 2008).

³⁸ Häkkinen 2012. URL: <http://www.elisanet.fi/alkupera/Rurikid.pdf>.

³⁹ Juhani Väyrynen 30.5.2011.

⁴⁰ URL: <http://www.kolumbus.fi/geodun/YDNA/SNP-N-TREE-FIN.jpg>

N-FGC14542 ryhmälle löytyi sittemmin lounais-suomalainen nuorempi haara N-PH4428, joka ajoittuu roomalaisajalle tai kansainvaellusajalle ja johon on tähän mennessä löytynyt Jäppisten lisäksi kaksi osumaa Lounais-Suomesta ja Hämeestä. Kesällä 2020 valmistui toinen Jäppisten jälkipolviin kuuluvan henkilön BigY700 tutkimus, joka osoittaa yhteisen esi-isän eläneen suurella todennäköisyydellä noin 500 vuotta sitten Jäppilän Kukkolassa. Tuloksen myötä Jäppisten SNP mutaatioiden ketju on nyt selvillä ja uusien osumien ja näytteiden hajonnan myötä voidaan ehkä arvioida tarkemmin Jäppisten saapumisreittiä Savoan. Kymmen vuotta sitten Jäppisten muinaisen isä-poika ketjun esi-isän arveltiin olevan viikinkien perua. Teoria sai alkusyksystä 2020 vahvistuksen Nature- lehden julkaistua 442 viikinkaikaisesta luurangoista tehtyn tieteellisen populaatiotutkimuksen, johon kerättiin näytteitä eri puolilta Eurooppaa, Grönlannista ja Venäjältä viikinkien tunnetuilta asuinpaikoilta. Yhdeksän luurankoa todettiin kuuluvaksi itämerensuomalaiseen N-L550 haploryhmään ja tätä kirjoitettaessa peräti kolme osumaa kuuluu FGC14542 ryhmään.⁴¹

YFull ryhmän syksyn 2020 kuluessa tekemien tarkistusten jälkeen toiseksi lähin osuma on tällä hetkellä VK481 (ID: SM1060:IV), joka löytyi vuonna 2010 Saarenmaan Salmen viikinkilaiva II:n hautauksen kaivaus-tutkimuksessa. Alus on ajoitettu merovingiaikaan noin vuosiin 650–750 AD ja kölistä tehtyjen havaintojen perusteella se on toistaiseksi vanhin Itämereltä ajoitettu purjealus.⁴² Alus on asetettu keula koillisen suuntaan ja siitä löydettiin 34 tapetun viikinkisoturin luurangot, joista 28 vainajaa oli aseteltu ristikkäin neljään eri kerrokseen. Hauta- antimiksi oli asetettu 40 tuhottua miekkaa, koruja, nuolenkärkiä, keihäänkärkiä, valaanluisia pelinappuloita ym. Ylimmän kerroksen ruumit oli peitetty kahdeksalla kilvellä. Ilmeisesti peittämiseen oli käytetty myös aluksen raakapurjetta.⁴³ Luuranko VK481, IV (F), löydettiin ensimmäisestä kerroksesta. Soturi oli asetettu veneen paapuurin puoleista kylkilautaa vasten oikealle kyljelleen, pää kääntyneenä oikealle ja kasvot alaspäin. Pääkallo siirtyi kaapelitöiden yhteydessä noin 30 cm pois paikaltaan, jolloin hautaus paljastui vuonna 2010. Vainajan kallossa on joitain miekan iskujälkiä ja kaularangan nikamissa kaksi iskujälkeä lisää. Kaikki vammat olisivat yksistään riittäneet tappamaan soturi VK481:n. Kallon vierestä löytyi kaksi maahan työnnettyä kaksiteräistä tuhottua miekkaa. Luurangot VI (E) ja IV (F) oli peitetty taistelukilvillä, joiden kupurat oli rikottu. Rikkaiden hauta-antimien sekä uhrattujen haukkojen ja koirien perusteella Salme II:n soturijoukon arvellaan kuuluneen skandinaaviseen sotilaseliittiin.⁴⁴

Isotooppimittaukset viittaavat Salmen viikinkijoukon seilanneen Saarenmaalle Gotlannin ja/tai Mälarenin suunnalta, mutta osa miehistä oli mahdollisesti kotoisin muualta eteläisestä tai itäisestä Ruotsista, mahdollisesti Öölannista. Viikinkien kauppareitit ja arkeologisen aineisto, kuten artefaktien ornamentiikka ja typologia sekä vertailu muiden laivahautauksen aineistoon tukee hypoteesia Mälarenin alueesta. Salme II:n miekkojen kahvojen koristelulle on löydetty vastineita Ultunan laivahaudasta Upsalan läheltä, joka myös ajoittuu samaan ajankohtaan merovingiajalle. Kahden esineen varassa voidaan kuitenkin lähinnä spekuloida. Virolainen arkeologi FT Marika Mägi onkin huomattanut, ettei tulkinta ole yksiselitteinen sillä vastaavanlaisia löytöjä ja analyysituloksia on saatu myös Varsinais-Suomesta ja mm. Tanskasta. Mägi on lisäksi esittänyt, että Salme II laivaan on ehkä rakennettu nk. kuolleiden talo, johon on haudattu vainajia pitkään, jopa sadan vuoden kuluessa.⁴⁵ Toinen osuma VK533 on saatu Öölannin Sörby-Störtingestä (ID: 1076, SHM 28364). Haudasta n:o A136 löytynyt vainaja oli haudattu itä-länsi suuntaisesti, jonka on tulkittu liittyneen varhaiskristilliseen hautautapaan. Öölannista on tähän mennessä tutkittu 12 itä-länsi suuntaista hautaa, joista on saatu joko DNA-näyte tai AMS-ajotus. Aiemmin VK533:n oletettiin olevan naisen luurangon ja ajoittuvan roomalaiselle rautakaudelle, mutta radiohiiliajotuksen perusteella tutkijat ovat päätyneet viikinkaikaiseen hautaukseen. Oikean solisluun päälle oli asetettu kurkkua kohti osoittava puukko, jonka kahvassa oli vielä löytöhetkellä jäljellä puuta. Science -tiedelehdessä (n:o 369) julkaistussa artikkelissa (Heinäkuu 2020) tutkija arveli puukonterän olevan muodoltaan ja rakenteeltaan yhteneväinen Birkasta

⁴¹ Haplotree information Project: https://haplotree.info/maps/viking_dna; Haplotree information Project: <http://haplotree.info/n/?node=N-FGC14542>; Y-Full-projekti. URL:<https://www.yfull.com/tree/N-L550/>

⁴² Peets et al. 2012, 43 ja 49.

⁴³ Peets et al. 2016.

⁴⁴ Peets 2013; Peets & Allmäe 2011, 44.

⁴⁵ Price et al. 2016; Price et al. 2020, 11; *Saarte Hääl* 24.7.2020 ja 1.8.2020.

löytyneiden terien kanssa, kun aiemmin terän oletettiin ajoittuvan roomalaiselle rautakaudelle.⁴⁶ Tutkijoiden mukaan vainaja ei kuulu paikallisiin ja on tullut Öölantiin mahdollisesti Birkan viikinkikaupungista Mälaren järven alueelta. Tutkimuksessa luurangon todettiin muistuttavan osteologisesti naissukupuolta, mutta DNA -tutkimuksen perusteella jäännökset todettiin miehen luurangoksi. Tutkijoiden mukaan on epätodennäköistä, että kerroksittaisessa hautauksessa roomalaisen rautakauden ja viikinkiajan vainajien jäännökset olisivat voineet sekoittua toisiinsa.⁴⁷

Kolmas FGC14542 osuma VK399 (ID: Sweden_Skara 276) on löytyi Länsi-Göötanmaalta Varnhemim luostarin eteläisestä kalmistosta löytyneen vainajan jäänteistä, jonne on haudattu pääasiassa miehiä. Luusta tehty ajoitus osoitti hautauksen tapahtuneen 1000–1200-lukujen välissä. Kalmistossa arvellaan olevan kaikkiaan ainakin 2000–3000 hautaa, joista on tähän mennessä tutkittu arkeologisesti 350 hautaa. Tutkimukset osoittivat alueella olleen asutusta jo kivikaudelta lähtien, mutta kalmiston eri osien käyttöaikaa on ajoitustulosten perusteella haarukoitu vanhemmalta roomalaiselta rautakaudelta 100-luvulta lähtien aina keskiajalle 1300-luvulle. Kalmiston keskellä sijainneen Varnhemim vanhimman puukirkon arvellaan liittyneen viikinkiaikaisen eliittikartanon *Kata Gården* toimintaan jo 900-luvun lopulla, jolloin alueen asukkailla ja päälliköillä oli tiiviit yhteydet Tanskan suuntaan. Katan muinaisen kartanon viimeinen yksityisomistaja oli historiallisissa lähteissä mainittu 'Fru Sigrid', joka lahjoitti kartanon maineen Varnhemimiin perustetulle luostarikirkolle vuonna 1150.⁴⁸ VK399:n hautapaikka sijaitsee Kata Gården raunioilta noin 400 m etelään, jonne on haudattu miespuolisia vainajia, alustalaisia, palvelijoita ja mahdollisesti sotilaita. Kartanon alueelta on löydetty viikinkiajan loppuun ajoittuva hopea-aarre, joka sisältää 476 englantilaista hopeakolikkoa. Paikallisen riimukiven tekstistä on voitu päätellä, että Kata Gården hallintoalueen miehet osallistuivat tanskalaiskuningas Knutin joukkojen hyökkäykseen Englantiin vuonna 1015 sekä hyökkäyksen jälkeiseen miehitykseen. Soturien palkkiot maksettiin ehkä hopea-kolikoilla.⁴⁹ Naiset on puolestaan haudattu kirkon pohjoispuolelle. Kartanon raunioiden alta on kaivettu esiin kivistä rakenteinen kellari tai krypta, jonka rakentaminen on ajoitettu vuosiin 1030–1050, eli noin vuosisata vanhemmaksi kuin muut Ruotsin vanhimmista kirkoista, millä perusteella Kata Gårdenissa on päätelty sijainneen Ruotsin vanhimman kirkollisen keskuksen. Tutkimusten mukaan VK399 oli kuollessaan nuori, vain noin 20–25-vuotias. Strontium isotooppisuhteet osoittavat miehen syöneen seitsemän muun vainajan ohella enemmän lihaa kuin muut tutkitut vainajat, joiden ravinto oli kasvispainotteista.⁵⁰

Muinaisnäytteistä tähän mennessä saatujen AMS- ajoitusten ja DNA -tulosten perusteella N-L550 ryhmä on ehkä levinnyt Väinäjokea pitkin Itämeren rannalle Latviaan ja Viroon, josta edelleen pronssikauden lopulla tai rautakauden alussa Baltiasta itäisen Ruotsin alueelle Gotlantiin, Götanmaaalle, Mälareniin ja Öölantiin. Hautalöytöjen perusteella N-L550 ryhmän on arveltu alunperin kuuluneen kauppias- tai sotilaselitiiniin. Useilta hautapaikoilta tai niiden läheisyydestä on löydetty myös todisteita raudanvalmistuksesta. FGC14542 mutaatio on osuimen perusteella voinut tapahtua jossain Goltlanti-Mälaren-Öölanti akselilla.⁵¹ Tämän hetken tietojen valossa onkin mahdollista, että Suomeen ja Viroon levinneet vanhimmat L550 muinaisnäytteet olisivatkin levinneet Morbyn kulttuurin mukana Scandinaviasta, eikä Viroota? Genetiikka sukututkimuksessa on melko nuori ala ja päivänvaloon tulee uusia tuloksia lähes päivittäin, jotka voivat kumota, muuttaa tai vahvistaa vallinneita käsityksiä, kuten Naturen laaja tutkimus

⁴⁶ Puukonterien typologiaa ovat tutkineet tarkemmin mm. Eleanor Blakelock (2012) sekä Tylecote & Gilmour (1986). (Kirj.huom. Terien ajoittaminen typologisesti pelkän profiilin perusteella on erittäin epävarmaa ja vaatisi aina tuekseen metallurgisia materiaalitutkimuksia).

⁴⁷ <https://science.sciencemag.org/content/suppl/2020/07/22/369.6502.eaaw8977.DC1> (Helene Wilhelmson & Ingrid Gusting).

⁴⁸ Vretemark & Axelsson 2008, 210–211.

⁴⁹ Vretemark 2015, 134.

⁵⁰ Eriksson 2012/2013; Kerstin Lidén, Sven Isaksson & Crista Wathen 2009

⁵¹ YFull: <https://www.yfull.com/tree/N-FGC14542/>; <https://globe.ku.dk/newslist/2020/viking-dna/>; <https://indoeuropean.eu/wp-content/uploads/2019/07/vikings-y-dna-haplogroup-n1a.png>; https://haplotree.info/maps/viking_dna/; <https://phylogeographer.com/scripts/heatmap.php?newlookup=FGC14542>; <http://scaledinnovation.com/gg/snpTracker.html?snp=FGC14542>.

osoitti. Mitä enemmän ihmiset teettävät DNA-tutkimuksia, sitä pienemmiksi ryhmät jakautuvat tulevaisuudessa, jolloin phylogeneettisistä sukupuista tulee entistä informatiivisempia ja toisaalta yhä monimutkaisempia. Viimeaikaisista isotooppitutkimuksista on selvinnyt, että ihmiset eivät ole pysyneet staattisina asuinsijoillaan, vaan yksittäiset ihmiset ja pienryhmät ovat liikkuneet Itämeren ja Skandinavian alueella kaikkina aikakausina pitkiäkin matkoja, joten osumat eivät välttämättä liity suuriin väestöliikkeisiin, kuten on usein ajateltu.⁵² Tämän hetken tulokset viittaavat siihen, että Jäppisten isäpoika ketjun esi-isä FGC14542 on peräisin Skandinaviasta, josta on levinnyt useita alaryhmiä Ruotsin rannikolle ja saarille, Norjan rannikolle, Varsinais-Suomeen ja Viroon mahdollisesti jo rautakaudella sekä Novgorodin ja Kievin seudulle viikinkien idänretkien alkaessa.

⁵² Malou Blank et. al. 2021, 26.

Anders Jäppisen sukua isä-poika linjassa

1. Sukupolvi

Jeppin, Pål, Jäppin s. n. 1470, k. n. 1552 Jockas, Vesikansa, kuudes kymmenennes. Merkitty vuoden 1541 maaluetteloon Juvan pitäjän Vesikansan neljänneksen kuudenteen kymmenyskuntaan viiden veromarkan tilalle. Tilalla oli neljä jouta, eli työkykyistä miestä. Myöhemmin arviokunnasta muodostettiin Jäppilän kylän talo no 3. Pälä ei enää mainita vuoden 1552 maakirjan jälkeen. Tämä on toistaiseksi vanhin tiedossa oleva asiakirjamerkintä Savon Jäppisistä.

Lapset:

1. Lars s. n. 1504. k. n. 1564 Jockas, Jorois, viides kymmenennes
2. Ihanus s. n. 1510. k. 1583 Jockas, Jorois
3. Philpus s. n. 1506. k. n. 1552 Jockas, Jorois
4. Jont s. n. 1508. k. n. 1571 Jockas, Jorois, Soondie tijendhe
5. Per s. n. 1510 Jockas, Jorois
6. Niclis s. n. 1520 Jockas, Jorois

2. Sukupolvi

Jäppin, Ihanus s. n. 1510 Jockas, Jorois. k. n. 1583. Ihanus (Hannu) ja Pål Jäppinen mainitaan ensimmäisen kerran talollisena maakirjassa vuosilta 1546–1550, jolloin he asuivat seitsemän veromarkan tilalla Vesikansan neljänneksen kuudennessa kymmenkunnassa. Vuosina 1561–1579 toiseksi isännäksi on merkitty Lars Jeppin, joka oli Vilho Jäppisen arvion mukaan Ihanuksen poika.⁵³ Vuoden 1571 hopeaveroluettelon mukaan Joroisten neljänneksen Hiettaisten kymmenkunnan isäntinä olivat Ihanus Jeppin ja Lasse Jeppin. Tuolloin muualla Savossa ei asunut Jäppisiä. Vuosina 1573–1584 Hiettaisten isäntinä mainitaan edelleen Ihanus ja Lasse Jeppin. Vuonna 1579 tilan veromarkkaluku nousi kahteentoista. Vuosina 1585–1587 isäntinä olivat Laur, Per ja Ihanus Jeppin. Verokirjoihin on tuolloin merkitty kolme sukupolvea. Vuonna 1588 isäntinä mainitaan Lasse Jeppine, Ihanus Jeppine, P Larss Jeppine ja Laur Jäppine. Ei ole tarkempaa tietoa, kuka oli toinen Lars Jeppine. On siis mahdollista, että juuri hän muutti ensimmäisenä Jäppilästä Kuopion seudulle, asettuen Kallaveden länsirannalle ja jäljempänä mainitut Lauri, Antti ja Pekka olivat hänen jälkeläisiään. Ihanuksen omaisuus käsitti vuoden 1571 hopeaveroluettelon mukaan: Kuparia viisi markkaa, yksi hevonen, arvo 15 markkaa, kaksi lehmää ja nuorta karjaa viisi, yhteenlaskettu arvo 43 markkaa ja yksi äyri. Vuodesta 1610 tila mainitaan autioksi.⁵⁴ Ihanus toimi kihlakunnanoikeuden lautamiehenä lähes 30 vuoden ajan vuosina 1555–1583 ja sen jälkeen tehtävässä jatkoi vuodesta 1584 lähtien poika Laur. Jeppin.⁵⁵

Vuoden 1598 sakkoluettelossa mainitaan lautamiehenä Olef Jeppine, joka toimi tehtävässä ainakin vuoteen 1604. Vuonna 1600 lautamiehenä toimi Ihanus Jeppin ja vuonna 1601 Oluff sekä Ihanus Jeppinen. Vuoden 1635 henkikirjassa mainitaan Lautamies Lars Sackå Pieksämäen Hietaisista.⁵⁶ Vuosina 1646–1658 lautamiehenä toimi Lars Peersson Jäppinen L Pieksämäen Jäppilästä. Lautamiehet muodostivat talonpoikaisen lautakunnan, johon kuului 12 hyvämaineista isäntää, jotka nauttivat laajaa luottamusta. Usein lautamiesten työ kesti vain lyhyen aikaa, jopa yhden oikeudenkäynnin ajan. Olavinlinnan laajennustöissä tarvittiin runsaasti tarvikkeita ja raaka-aineita, kuten kalkkia, joita linnaläänin talonpojat olivat velvollisia toimittamaan. Ihanus Jeppin tuomittiin Joroisten käräjillä 11.09.1561 kolmen markan sakkoon niskoittelusta, sillä hän ei ollut muiden asianosaisten kanssa toimittanut kalkkia Savon linnaan määräaikaan mennessä.⁵⁷

⁵³ Jäppinen, Vilho 2008, Taulu n:o 2.

⁵⁴ Nilsson 2013. Juhana III:n aikana 1570-luvulla syttynyt rajasota nk. ”25-vuotinen sota”, tai Venäjän sota (1570–1595), jona aikana laaja veroautoituminen Savossa yleistyi, jatkuen aina 1600-luvun alkuun.

⁵⁵ Lappalainen 1961, 302. Koukka 2012.

⁵⁶ Osa Kukkolan Jäppisistä otti jostain syystä käyttöönsä Sackå sukunimen, joka oli ehkä sotilasnimi, josta nykyinen epävirallinen kylännimi Sakonkylä todennäköisesti periytyy.

⁵⁷ Pirinen 1954, 31–32.

Lapset:

1. Lars s. n. 1535. k. n. 1599
2. Petar s. n. 1535. k. n. 1562
3. Thomas s. n. 1540?

3. Sukupolvi

Jeppine, Lau s. n. 1535. k. n. 1599. Lars (Lauri) Ihanuksen poika mainitaan yhdessä Ihanuksen (Hannu) kanssa vuonna 1561 yhdeksän veromarkan tilalla Hietaisten kymmenyskunnassa. Se on arviokunta N:o 671 (myöhemmin Jäppilä N:o 3). Juvan käräjillä käsiteltiin 16.3.1564 Laurens Jhanuxenpoicaa ja Laurens Poualssonia koskeva asia, jossa molemmat tuomittiin sakkoihin:

Dömdis Laurens Jhanuxenpoica Jeppin oc Laurens Poualsson Jeppin huartere sac
tiil 3 mc för 1 blonatt the slog huar annan, epter 12 men.⁵⁸

Serkukset saivat kumpikin kolmen markan sakot keskinäisestä mustelmiin johtaneesta nahistelusta. Tuomion antoi kahdentoista miehen ryhmä. Saman vuoden heinäkuussa 10.7.1564 istuivat samaiset serkukset syytettyjen penkin sijaan uskottuina miehinä Joroisten käräjillä. Vuosien 2010–2012 aikana tehtyjen DNA-tutkimusten perusteella voidaan olettaa, että Lauri Ihanuksenpoika Jäppinen oli Kuopion Haminalahdessa syntyneen sotilas Anders Jäppisen esi-isä. Lauri oli todennäköisesti myös kirjoittajan ja tutkimukseen osallistuneen Pieksämäen Jäppilän Kit 210071:n yhteinen esi-isä. Fylogeneettinen ajoituksen mukaan Lauri Ihanuksenpoika Jäppinen eli noin 388–440 +/- 179 vuotta sitten. Vuoden 1664 maaluettelon mukaan arviokunta 681 oli edelleen Jäppisten hallussa.

Lapset:

1. Pehr s. n. 1560 Jockas, Jorois. k. n. 1638
2. Olof s. n. 1562. k. 1623
3. Ihanus s. n. 1565. k. 1643
4. Filip s. n. 1568. k. 1622
5. Nils s. n. 1570. k. n. 1624
6. Lars s.n. 1572. k. 1633 Jockas, Jorois, Hietais
7. Anders s. n. 1570
8. Johan s. n. 1576
9. Anders s. n. 1578 (Anders ja Johan Jäppinen on merkitty karanneeksi Venäjälle).⁵⁹

Jäppisten suku sai 1500-luvulta lähtien yhä vaikutusvaltaisemman aseman ja suvun jäseniä toimi kymmenien vuosien ajan Juven kihlakunnanoikeuden lautamiehinä ja myöhemmin kymmenkuntamiehinä. Jäppisten isännöimien arviokuntien yhteispinta-ala oli 1500-luvulla noin 90 km². Lisäksi heinämaita ja niittyjä oli vallattu jopa kuuden peninkulman päästä Suonenjoelta sekä Suontien Selän ja Vihtaselän saarista. Puruveden etelärannalla vieläkin sijaitseva Jäppisen lahti lieenee ollut suvun kalavesiä. Tästä syystä Hietaisten kymmenkuntaa kutsuttiin usein Jäppisten kymmenkunnaksi, kunnes Hietaisten ja kappeliseurakunnan nimeksi vakiintui lopulta pysyvästi Jäppilä. Vielä 1900-luvun alussa puhuttiin yleisesti Jäppilän kunnan sijaan Jäppisestä.⁶⁰ Kaskimaiden sijaan Jäppisiä ja muita savihiesualueen isäntiä kiinnosti jo 1500-luvulla kehittyneempi peltoviljely ja karjanhoito, sekä niityt ja kaukaisetkin heinämaat.⁶¹

⁵⁸ Pirinen 1954, 163.

⁵⁹ Lappalainen 1961, 217.

⁶⁰ Savon Sanomat 22.01.1908. Eräässä ilmoituksessa luetellaan Pohjois-Savon kuntia tähän tapaan: Jäppinen, Pieksämäki, Suonenjoki, Sorsakoski.

⁶¹ Mikkola 2006, 27–29; Vanhanen 2010, 84–92; Lappalainen 1961, 132, 138 ja 168. Siitepölyanalyysien mukaan rukiin, ja hampun viljely sekä karjan laiduntaminen tunnettiin Mikkelin seudulla jo 800-luvun lopulta lähtien, ohran ja vehnän viljely vieläkin aikaisemmin jo 600-luvulta lähtien.

Tuolloin Juho ja Lauri Jäppisen omistaman arviokunnan no 671 rajat määriteltiin riittävän tarkasti: ”lampi- ja järvikaupalla”:

Puolet Hikijärvestä, puolet Mononmaasta, Hikijärven päivänpuoli, Lylyntaipale, Jaanintaipale, Huhtijärven päivänpuoli, Hiukkasenjärven pää, Tuomiojärven pää, Tetripuron päivänranta, Hevonsuon pää, osa Laihaaluhtaa, osa Haapainalustaa ja osa Ketrunksaarta.

Kun taas Ihanuksen pojan Thomaksen arviokunta 681 sijaitsi alueella:

Hikijärven rantaa, osa Mononmaasta, Kotämäki, Kotapuron luehpuoli, Kotajärven eteläranta.

4. Sukupolvi

Jäppinen, Anders s. n. 1570. Vuosien 1621–1624 maakirjassa mainitaan Peer ja Anders jäppinen. Todennäköisesti he olivat veljeksiä, koska heidän nimensä on allekkain veroluetteloissa ja Andersilla oli Lars-niminen poika, joka näin ollen olisi saanut nimensä isoisänsä mukaan.⁶²

Lapset:

1. Anders s. n. 1590 Juva, k. 1663?
2. Lars. n. 1610 Juva.

5. Sukupolvi

Jäppin, Lars Andersson s. n. 1610. (k. 1663?). Lars Andersson Jäppinen mainitaan vuoden 1646 henkikirjassa itsellisenä Hietasten Kymmenkunnassa. Hän asui Jäppilän Suontientaipaleen Kukkolan kylässä talossa nro 2 ainakin vuosina 1652–1663. Talo on merkitty ratsuväen taloksi. Mikäli Lauri nautti asemiehen verovapautta, edellytti se tavallista talonpoikaistaloa runsaampaa varallisuutta, sillä isännän oli kyettävä normaalien toimintojen lisäksi varustamaan sotaratsu varusteineen ja asepalvelijoineen. Ratsuhevonen maksoi tuolloin 40–60 kuparitaalaria, miekka kuusi taalaria ja kaksi pistoolia 43–60 taalaria sekä kannukset kuusi taalaria pari.⁶³ Rakennus ja talli oli pidettävä esimerkillisessä kunnossa, sillä pitäjän väelle oli kyettävä osoittamaan, että talossa elettiin nuhteessa ja säädyn arvon mukaisesti. Laurin jälkeen taloa asutti yhtiömies Tomperi (Pääl Tomberinen). Vuoden 1650 maakirjaan on merkitty Suontientaipaleelta Lars Anderssonn Jeppinen, Lars Peersson Jeppinen ja Pääl Tomberinen. Talo sijaitsi Kalajärven taipaleella, todennäköisesti paikalla, johon vuoden 1722 maakirjaan merkittiin talolle numero kaksi. Tila oli tuolloin Nyysösen suvun hallussa ja paikka on edelleen Nyysölä, mutta joutui taas 1730-luvulla Jäppisten suvulle, kun Heikki Nyysösen vävy Jaakko Jäppinen sai isännyyden.⁶⁴ Lauri on merkitty henkikirjoihin itselliseksi (Husman) Lauri Pekanpoika Jäppisen jälkeen. Ilmeisesti talo kuului 1500-luvulla Kukkosille, joten mahdollisesti Lauri tuli Kukkoseen vävyksi ja sai sitä kautta tilan haltuunsa? Ensimmäinen maininta Laurista on vuoden 1646 henkikirjassa. Henkikirjaan on myös merkitty Lars Andersson Jäppisen vaimo ”hustru” Anna. Tämä on ensimmäinen merkintä naisen etunimestä Jäppisen suvussa. Todennäköisesti Larsin isä oli vuonna 1578 syntynyt Anders Larsson Jäppinen. Vuodesta 1665 lähtien Larsin tilan isäntänä mainitaan Hinrich.

Lapset:

1. Henrik s.n. 1620. k. N. 1680 Piexämäki, Kukkola (?)
2. Anders s. n. 1625
3. Helga s.n. 1630

⁶² Koukka 2014.

⁶³ Saloheimo 1990, 56. Hevosella tuli olla satula ja ratsumiehellä aseinaan miekka ja kaksi pistoolia sekä varustuksena kypärä, rintahaarniska, saappaat ja kannukset.

⁶⁴ Koukka 20.12.2012

6. Sukupolvi

Jeppin, Anders Larsson s. n. 1625. Anders mainitaan Pieksämäen vuoden 1654–1663 henkikirjoissa Suontientaipaleen kylässä (Kukkola) Lars Andersson Jäppisen poikana. Hän oli aviossa vuonna 1654. Muutti todennäköisesti vuoden 1663 jälkeen poikineen Kuopioon. Todennäköisesti Anders oli jäljempänä mainitun veljessarjan Lassen, Antin ja Pekan isä. Anders asettui mahdollisesti ensin Rytlyn kylään ja hankkiutui myöhemmin Haminanlahden Kaislaistenlahdelle Lapveteläisen taloon rengiksi. Vuoden 1663 jälkeen tämä Jäppisten sukuhaara häviää Pieksämäen lähdeaineistosta ja Kukkolan tilan isäntänä jatkaa Antti Jäppisen yhtiömies Martti Juhonpoika Tomperinen. Ajatusta Kuopioon muutosta tukee DNA-tutkimustulosten lisäksi se että, suunnilleen samaan aikaan, kun Anders poikineen häviää Pieksämäkeä koskevista asiakirjalähteistä, nimet ilmestyvät lähteisiin Kuopiossa (vuodesta 1672 lukien).⁶⁵

Lapset:

1. Lars, n. 1650-luvulla
2. Anders s. n. 1650-luvulla
3. Peer, n. 1650-luvulla

7. Sukupolvi

Jäppinen, Lars Andersson, s. 1650 Pieksämäki. Muutti oletettavasti vuoden 1663 jälkeen perheineen Kuopion seudulle.⁶⁶ Vuoden 1672 maakirjaan on Lars mainittu isäntänä Kuopion Hirvilahdessa (Hirwilax). Ensimmäinen puoliso Seikka, s.n.1650, k. 1672 Kuopio. Toinen puoliso vuoden 1674 vihittyjen luettelon mukaan Anna Pälssdr Lapvetelätär, s.n.1650 Kuopio. Vuoden 1675 kastettujen luettelossa mainitaan Lars Jäppinen ja kastettu poika Anders. Mahdollisesti Lasse oli Pekka Jäppisen (Haminalax) veli.

Lapset:

1. Anders, s. 1675 Kuopio
2. Pähl, s.n. 1680 Kuopio. Mainitaan Kuopion komppanian miehistöluettelossa Riassa x.8.1700, ruotu n:o 3, sekä luettelossa 1.12.1700, kunnes on merkitty luettelossa x.1.1701 kuolleeksi Riassa 26.12.1700. Viiden kuukauden aikana Riian piiritykseen osallistuneesta komppaniasta kuoli 17 sotilasta. Ruotua ei Päelin osalta täydennetty 1.4.1702 mennessä.⁶⁷
3. Maria, s. 1684 Kuopio. Kuollut pistokseen Kuopiossa 7.5.1744. Puoliso Risto Korhonen, talollinen Tuovilanlahdessa.
4. Eva, s. 1686 Kuopio.

Jäppinn, Anders Andersson, s. n. 1650 Pieksämäki. Kuopion vuoden 1674 kastettujen luettelossa mainitaan isä Anders Jäppinen sekä kasteen saanut tytär Carin. Todennäköisesti Antti oli Lassen ja jäljempänä mainitun Pekan veli.

Lapset:

1. Maria, s. 1669 Kuopio, k. 4.8.1751 Kuopio. Kuoli vanhuuteen 82-vuotiaana. Asui Kaislastenlahdessa (Kaitzalax). Kirkonkirjoihin hänelle ei ole merkitty patronymia. Mahdollisesti hän oli Antti Jäppisen tytär, sillä Antin veljellä Lauri Jäppisellä oli vuonna 1684 syntynyt Maria-niminen tytär ja Antin nuorempi veli Pekka Jäppinen ei tiettävästi vielä ollut aviossa vuonna 1669.⁶⁸
2. Johan, s.n. 1670 Kuopio.
3. Carin, s. 1674 Kuopio.

⁶⁵ Hietanen 1975, 83. Tähän tulkintaan on suhtauduttava siinä mielessä varauksella, sillä Kallaveden länsipuoliset alueet kuuluivat Jäppilän talojen eränautinta-alueisiin jo sata vuotta aikaisemmin 1500-luvun puolivälissä ja DNA- laskureiden marginaali ±200 vuotta voikin merkitä sitä, että sotamies Anders Jäppisen esi-isät asettuivat seudulle jo huomattavasti oletettua aikaisemmin.

⁶⁶ Vuosien 1670–80-lukujen katovuodet ja Venäjän sota (1655–1660) sai aikaan suuren muuttoaalton Savosta Karjalaan Käkisalmen lääniin ja Pohjois-Savosta kohti etelää. Kuudennen sukupolven Anders Larsson Jäppinen muutti kuitenkin pohjoiseen Kuopioon, kun valtaosa Pieksämäen perheistä lähti kohti Käkisalmea.

⁶⁷ Holopainen 2013.

⁶⁸ Koukka 2014.

Jäppilän Kukkolan kylä Niinisenjärven ja Kalajärven välissä Suontientaipaleella. Kylää kutsutaan nykyään Sakonkyläksi. (Digitaaliarkisto/Jäppilä (3241 10 la.* -/- -))

Jäppinen, Peer Andersson, s. 1650-luvulla. Vuoden 1679 henkikirjassa Kuopion Haminalahdessa mainitaan Pekka Jäppinen (Peer Jäppinen). Vuoden 1682 henkikirjassa Haminalahdessa Juho Lapveteläisen talossa (Kaislaistenlahti) mainitaan renki Pekka Jäppinen vaimoineen (d: Petter Jäppin m:h). Vuoden 1688 henkikirjassa Kaislastenlahdessa Juho Lapveteläisen talossa mainitaan renki Pekka Jäppinen (d. Peher Jeppinen mh) vaimonsa kanssa. Vuoden 1690 henkikirjassa mainitaan Kaislastenlahdessa Lapveteläisten talossa renki Pekka Jäppinen vaimoineen (d. Peer Jäppinen Mh). Puoliso Karin Mömmötär, joka syntyi 1673 Haminalahden Lapveteläisen talossa. Oli vuonna 1697 Rytkyn kylässä Peer Jäppisen vaimo, joka eli kerjäten. Isä Johan Pålsson Lapveteläinen s.n. 1645 Haminalahdessa. Äiti Kirstin Christ.dr. Julutar, syntynyt noin 1646.⁶⁹ Kuopion pitäjän ruodutusluetteloon vuodelta 1676 on merkitty ruotu n:o 34 Rytkyn kylästä (Rytkyn by) Peer Andersson Jäppinen. Rytkyn kylästä on Kaislaistenlahden Lapveteläisen taloon 6 km, joten kyseessä lienee ollut Lapveteläisen talon renki Pekka Jäppinen ja sotilas Antti Jäppisen isä. Pekka Jäppinen kuului ruotuun, mutta häntä ei väenottoluettelon mukaan otettu sotilaaksi ainakaan mainittuna vuonna.⁷⁰ Toistaiseksi Pekka Jäppisen patro-nyymiä ei ole esiintynyt käytettävissä olleissa lähteissä. Koska Pekka kuului tilattomaan väestöön, hänen varhaisempien vaiheiden selvittäminen on vaikeaa, tai jopa mahdotonta. Haminalahdessa samoin kuin Hirvilahdella oli vuoden 1664 verollepanomaakirjan mukaan kummassakin kuusi taloa, joten rengille riitti töitä. Talojen lukumäärä säilyi Kuopion maakirjojen mukaan muuttumattomana aina 1700- luvun lopulle.⁷¹

Lapset:

1. Lars Peersson, s. 1682 Kuopio, Haminalahti.
2. Pähl Peersson, s. 1683 Kuopio, Haminalahti. Renki
3. **Andres Peers**, s. 1686 Kuopio, Haminalahti.
4. Eva, s. 22.4.1692 Rytky (Kuopio). Kastettu 15.5.1692, kummit: Antti ja Risto Korhonen sekä Riitta Rissanen. Lähteissä Eva Jäpitär ja myös Jupoinen. Kummeina olivat Riitta Rissanen sekä Antti ja Risto Korhonen.

Pähl Jäppinen mainitaan Kaislastenlahdessa Heikki Lapveteläisen talossa vaimonsa kanssa jo vuoden 1707 henkikirjassa. Vuosien 1711 ja 1712 henkikirjoissa Kaislastenlahdessa Paavo Lapveteläisen (Pähl Lapwätelein) talossa mainitaan renki Paavo Jäppisen vaimo (D:r Pähl Jäppins hustru). Vuosina 1722–1759 Paavo Jäppinen mainitaan vaimonsa kanssa (Pähl Jäppinen m:h) Tavinsalmen kylässä isäntänä.

⁶⁹ Pekka Valta 14.3.2013.

⁷⁰ Holopainen 2011.

⁷¹ Rytkönen 1975,83-90.

Paavo on todennäköisesti muuttanut Tavinsalmen kylään Kaislastenlahdesta, sillä vuoden 1712 henkikirjassa Tavinsalmella ei mainita Jäppisiä. Vuoden 1736 vihittyjen luetteloon Tavinsalmen Paavo Jäppisen patronymiksi on merkitty Pekanpoika. Pähl Jäppinen toimi 1730-luvulla kirkon kuudennusmiehenä. Kuudennusmiehet valittiin tasaisesti pitäjien eri puolilta ja heidän tehtävänä oli valvoa, että kylissä noudatettiin siveellistä ja kristillistä elämäntapaa. Kuudennusmiehet toimivat kylänvanhimpina, joiden johdolla järjestettiin myös hartaushetkiä. Lisäksi he huolehtivat katselmuksien, tärkeiden kyytimatkojen ja erilaisten kirkollisten ja maallisten maksujen, kuten paloavun keräämisestä.⁷² Haudattujen luettelon mukaan Tavinniemiellä kuoli 20.3.1759 kuudennusmies – Sexman Pähl Jäppinen – pistokseen (styng) 76 vuoden ikäisenä. – Puoliso 1. Anna Juhontytär Lyytikäinen (Anna Joh.dr. Lydikätär), s. 1677, k. 1736 Kuopio, 59-vuotias. – Puoliso 2. Kuopiossa 4.6.1736 Valpuri Hannuntytär Eskelinen (Walb. Hansdr. Eskelitär). Vihittyjen luettelon mukaan oli leski Lyytikälästä. Kuoli 14.4.1777 Maaningalla vesitautiin.

8. Sukupolvi

Jäppinen, Anders Peers, (Jäppinen, Antti Pekanpoika), syntyi armeijan pääkatselmusluetteloiden mukaan v. 1686 Kuopion pitäjän Haminalahdessa. LK palkkasotilas Savon jalkaväkirykmentin Kuopion komppanian ruodussa no 35, Tuovilanlahti.⁷³ Sotilasnimeltään Jätte (suurikokoinen). Palveli Kuopion komppaniassa katselmusluetteloiden mukaan 11 vuotta vuosina 1710–1721. Viipurissa 30.7.1707 pidetyssä katselmuksessa Savonlinnan läänin kahdennusrykmentin neljännen komppanian miehistöluetteloon on ruotuun 96 Rytkyn kylästä merkitty And:s Jäppin. Saman komppanian ruotuun 18 merkittiin korpraali Johan Jäppin. Komppanian miehet oli koottu Kuopiosta ja Leppävirralta. Rytkystä on vain muutaman kilometrin matka Kaislastenlahden Lapveteläiseen, joten oletettavasti kyseessä on sama Anders Peers, joka aloitti palveluksensa jo kolme vuotta aiemmin, täytettyään 20 vuotta. Todennäköisesti Anders sai siis tulikasteensa Viipurin ja Käkisalmen sotatoimissa kapteeni Joachim G. Ganshousin johtamassa neljännessä komppaniassa.⁷⁴ Tuolloin eversti Juhana Stiernschantzin noin 400 miehen varusväki puolusti vuonna 1707 Käkisalmen linnaa kahden kuukauden ajan, jolloin lähes puolet miehistä sai surmansa. Anders, kuten isä Peers olivat tilattomia renkejä, joten heidän selviytymismahdollisuutensa paranivat oleellisesti ruotusotilaille maksettavien pestirahan, vuosipalkan ja sotilastorpan myötä. Varsinkin suurten kuolonvuosien 1696–1697 aikana ja sitä seuranneiden katovuosien (1704–1709 ja 1715–1720) aikana ja sen jälkeen kulkutaudit ja nälkä tappoi erityisesti ensimmäisinä irtisanottua tilatonta väestöä, joka kiersi pitkiäkin matkoja ruokaa ja turvaa kerjäten.⁷⁵ Torppari, sittemmin itsellinen Iisalmen Onkiveden kylässä 1740–1759. Kuollut n. 1759, tai 1760 Iisalmessa. Ensimmäinen puoliso jo 1716.⁷⁶ Vihitty vuonna 1739 toisen puolison Marketta Kuosmanen (Maria Cuosmainen) kanssa, kotoisin Iisalmen Karvasalmelta, k. 1763 Iisalmi. Läänintilien Charta Sigillatamaksuluettelon mukaan Iisalmessa avioituivat 1739 Kuopion pitäjästä kotoisin ollut vanha sotilas Anders Jäppin (Gambla Soldaten Anders Jäppin ifrån Cuopio Sochn) ja Marketta Kuosmanen (Marg. Cuosmain).⁷⁷

Anders oli tuolloin 53 vuotias. Kastettujen luettelossa 15.10.1740 syntyneen Andreksen ja 10.10.1743 syntyneen Pauluksen kastemerkinnän yhteydessä Anders Jäppisen mainitaan olleen torppari Onkiveden (Ångiyesi) kylässä. Vuonna 1745 syntyneen Petruksen kastemerkinnän yhteydessä Andersin mainitaan olleen entinen sotilas, joko eronnut tai eläkkeelle laskettu (Förafsk.sold) ja hänen sotilasnimekseen on merkitty Jätte.

⁷² Toropainen 2012, 6.

⁷³ Mikrofilmi WA1218, Savon jääkärijoukkojen pääkatselmukset 1712, 1716, 1719, 1720 ja 1721.

⁷⁴ Savon kahdennusrykmentti: 4. komppania. Miehistöluettelo Witzataipall wed Wyb: 30.7.1707. Savon ja Savonlinnan läänin jalkaväkirykmentin värväysluetteloista 1710– ei löydy mainintaa ruodusta 35, joten Anders siirtyi/siirrettiin Rytkyn ruodusta Tuovilanlahden ruotuun ennen vuonna 1710. (Safwolax ES22922 SJR 493).

⁷⁵ Kujala 2009, 84–97. Vilks 2005, 222–231.

⁷⁶ Kuopion komppanian pääkatselmusluettelo 1716 Vallentuna 23,10,1716. Mahdollisesti Antin ensimmäinen puoliso oli joku Lapveteläisen tai Mömmön tyttärinä?

⁷⁷ Charta-Sigillata veroluettelot löytyvät läänintilien yhteydestä: VA 8823:4377.

Savon rykmentin komppanialippu vuodelta 1720

Kuopion käräjäoikeudessa Anders Jäppistä syytettiin vuosina 1729-1731 rakuuna Hannu Aspbohmin kihlatun Anna Kinnuttaren makaamisesta, joka oli tapahtunut kuusi vuotta Andersin armeijasta eroamisen jälkeen. Tuomiokirjan mukaan hän erosi palveluksesta omasta pyynnöstään.⁷⁸ Myöhemmin mm. 27.1.1755 Iisalmen käräjillä mainitaan afskedade Soldaten - Anders - Jäppisen olleen todistajana eräässä niittyriidassa. Andersin asuinpaikaksi on edelleen merkitty Onkivesi. Sotilasasiakirjojen mukaan Savon jalkaväkirykmentin Kuopion komppanian ruodun 35 (Tuowilalax) sotamiehenä mainitaan vuonna 1712 Anders Peers Jäppin. Vuonna 1716, ja myöhemmin 1719-21 mainitaan vain Anders Jäppin. Anders asutti puolisoineen Tuovilanlahden sotilastorppaa. Suurimman osan palvelusajastaan hän kuitenkin vietti leirytyen tahi sotatoimissa eri rintamilla mm. Karjalassa, Kymenlaaksossa, Uudellamaalla, Pohjanmaalla, Ruotsissa ja Norjassa.

Pääkatselmusluetteloiden ikämerkintöjen mukaan Anders oli syntynyt vuonna 1686 ja aloitti ruotusotilaana vuonna 1707 tai mahdollisesti vuotta aikaisemmin, seuraten näin isänsä jälkiä. Anders erosi palveluksesta todennäköisesti vuonna 1723, sillä vuonna 1722 pidetyillä käräjillä hänet nimitään edelleen sotilaaksi ja toisaalta vasta vuonna 1726 henkikirjassa mainitaan saman Tuovilanlahden ruodun n:o 35 sotilaana uusi sotamies Jeremias Munck.⁷⁹ Vuoden 1716 katselmuksessa Anders Jäppisen mainitaan olleen aviossa (gift). Iisalmen vuosien 1747-61 lastenkirjaan Onkiveden Anders Jäppisen poikien nimiksi ja syntymäajoina on merkitty Antti (Anders, s. 1740), Paavo (Paul, s. 1743) ja Pekka (Peter, s. 1748). Iisalmen vuosien 1759-65 rippikirjassa Onkiveden kylässä mainitaan itsellinen (loinen) Inh. Anders Jäppinen vaimonsa Marketta Kuosmasen (h: Margareta Cochmain). Rippikirjan mukaan Anders oli sairaaloinen (Bräckl.) ja hänen on merkitty kuolleen (aft). Hänen vaimonsa Marketan on merkitty kuolleen vuonna 1763 (afelred 1763). Andersin ja Marketan jälkeen sivulle on merkitty Marketta Pykäläinen (Marg: Pykäln) ja And: Jäppinen, joka oli Antin ja Marketan poika. Rippikirjaan on merkitty iät, jotka lienee laskettu vuonna 1760, koska poika-Antin iäksi on merkitty 20 vuotta. Vaikuttaa siltä, että kirjaan merkitty ikä ei ole Antin ja ikämerkintä 54 tai 64 vuotta kuuluu Marketalle. Merkintä on yliviiwattu, eikä ensimmäisestä numerosta ei saa selvää. Marketta on käynyt ehtoollisella vielä 26.12.1761, mutta Andersille ei ole merkitty ehtoollisella käyntejä. Ikä- ja ehtoollismerkintöjen puuttumisesta voidaan päätellä Anders Jäppisen kuolleen joko vuonna 1759 tai 1760.

Iisalmen vuosien 1743, 1748, 1750, 1753 ja 1756 henkikirjoissa Anders Jäppistä ei mainita Onkiveden kylässä. Se voi johtua siitä, että hänen ei tarvinnut ikänsä ja sotilastaustansa vuoksi maksaa henkiveroa.⁸⁰ Vihkimerkinnän mukaan entinen sotilas Anders Jäppinen oli kotoisin Kuopiosta. Kuopion Tuovilanlahdessa syntyi vuonna 1729 vanhalle sotilaalle Anders Jäppiselle (gl.sold. And. Jäppin) ja Anna Kinnuselle (Anna Kinnutar) avioton lapsi Kaarina (Carin). Anders ja Anna olivat syyllystyneet 9 kk

⁷⁸ Ks. Liite 3.

⁷⁹ Kuopion komppanian pääkatselmusluettelot: Väinö Holopaisen sähköpostit 24.12.2011 ja 26.12.2012.

⁸⁰ Koukka 2010.

aikaisemmin salavuoteuteen, josta molemmat joutuivat syytteeseen ja käräjäointi kesti ainakin vuoteen 1732.⁸¹ Haudattujen luettelon mukaan Tuovilanlahdessa kuoli 1729 kahden kuukauden ikäisenä Kaarina Antintytär Jäppinen (Carin And.dr. Jäpitar). Kuopion vuosien 1728-38 rippikirjassa Tuovilanlahdessa ei Anders Jäppistä mainita, mutta eräissä talossa mainitaan eräs Marketta Jäppinen (hu Marg: Jäpitar) Risto Korhosen (Christer Kårhonen) vaimona. Samassa rippikirjassa Tuovilanlahdessa mainitaan Kustaa Kinnusella (Gust: Kinnuin) tytär Anna (dr Anna), joka oli Anders Jäppisen aviottoman lapsen äiti.

Kustaa Heikinpoika Kinnunen näyttää olleen ruodun 36 ruotusotamies 1712 ja kuolleen 28.4.1753 Tuovilanlahdessa peräti 105 vuoden ikäisenä. Vaimon nimestä ei kirkonkirjoista löydy merkintöjä. Anders Jäppistä ei mainita myöskään Kuopion vanhimmassa säilyneessä, vuosien 1728-38 rippikirjassa; ehkä nimeä ei löydy siksi, että rippikirjasta puuttuu useita kymmeniä sivuja. Kuopion vuosien 1728-38 rippikirjassa Tavinsalmi nro 9:ssä mainitaan Pähl Jäppisen perhe, jossa ei mainita Anders-nimistä. Kuopion komppanian ruotutalojen pääkatselmuksessa vuonna 1735 on Tavinsalmen ruodun n:o 41 talolliseksi kuitenkin merkitty Anders Jäppin. Sen sijaan perheessä mainitaan poika s. Pähl, jolla on vaimo Marketta Pykäläinen (hust. Marg Pykalitär). Mahdollisesti sama Marketta asui myöhemmin Iisalmen Onkivedellä itsellinen Anders Jäppisen perheessä. Kyseessä ei välttämättä ollut sama Marketta, sillä Maanigan haudattujen luettelon mukaan Tavinsalmella kuoli 7.3.1783 talollinen Pohl Jäppisen vaimo, emäntä Marketta Pykäläinen (B. Pohl Jäppises hustru, vårdinnan Marg. Pykäläin) vesitautiin (Vatusot) 75 vuoden ikäisenä.

Kuopiossa vihittiin 27.9.1730 Paavo Paavonpoika Jäppinen (Pähl Pählss. Jäppin) ja Marketta Juhontytär Pykäläinen (Marg. Joh.dr. Pyhälät.). Rippikirjan mukaan vanhan Paavo Jäppinen puoliso Anna Lyytikäinen (hu Anna Lydikätär) kuoli. Vihittyjen luettelon mukaan leski Paavo Pekanpoika Jäppinen (enkl. Pähl Pehrss. Jäppin) avioitui 4.6.1736 leski Valpuri Hannuntytär Eskelisen (e:a Walb. Hansdr. Eskelitär) kanssa. Haudattujen luettelon mukaan Tavinniemellä kuoli 20.3.1759 kuudennusmies, sexman Pähl Jäppinen pistokseen (styng) 76 vuoden ikäisenä. Vihkimerkinnän mukaan Paavon isä oli siis Pekka Jäppinen. Kuoliniästä laskien Paavo oli syntynyt vuonna 1683. Todennäköisesti Pähl Peers Jäppinen ja sotilas Anders Peers Jäppinen olivat veljekset.⁸² Kuopion kastettujen luettelon mukaan vuonna 1682 syntyi Pekka Jäppiselle (Peer Jäppinen) Lauri (Lars) niminen poika, joka lienee ollut Antin ja Paavon vanhin veli. Käytettävissä olevan lähdeaineiston perusteella Iisalmen Onkiveden Antti Jäppinen oli Kuopion komppanian ruodun No 35 sotilas Anders Peers Jäppinen. Maanigan vuosien 1760-69 rippikirjassa T: Anders Jäppinen, s. 1741 mainitaan torpparina Onkivesi nro 3:ssa. Onkivesi nro 3 on siis siirretty 1770-luvun vaihteessa Iisalmesta Maaninkaan. Maanigan vuosien 1770-87 rippikirjan mukaan torppari Anders Jäppinen muutti perheineen Iisalmen Ollikkalan kylään.

Lapset:

1. Carin, s. 16.4.1729 Kuopio, kastettiin 23.4.1729. K. 1729 Ångivesi, Kuopio. Haudattiin 14.6.1729 kahden kuukauden ikäisenä.

2. Andreas, s. 15.10.1740 Iisalmi, kastettiin 27.11.1740. Anders Jäppin, s. 1741 mainitaan torpparina Onkivesi nro 3:ssa Iisalmen vuosien 1768-73 rippikirjassa. Hänen nimensä on ylivaihtu.

3. Paulus, s. 10.10.1743 Iisalmi, kastettiin 23.11.1743.

4. Petrus, s. 9.4.1745 Iisalmi, kastettiin 26.5.1745. Pekka Jäppinen (Br Petter Jäppinen, s. 1748) mainitaan Antti Jäppisen veljenä Onkivesi nro 3:ssa Maanigan vuosien 1760-69 rippikirjassa. Maanigan vuosien 1760-69 ja 1770-87 rippikirjoissa Onkivesi 3:een torppari Antti Jäppiselle on merkitty veli Pekka Jäppinen ja sisar Marketta Pykäläinen (sr Marg Pykäläin, s. 1740). Koska Marketalla on eri sukunimi kuin Antilla ja Pekalla, voisi päätellä hänen olleen sisarpuoli. Ehkä Antin ja Pekan äiti Marketta Kuosmanen oli aviossa Pykäläisen kanssa ennen Jäppistä, jolloin Marketta olisi syntynyt hieman ennen rippikirjaan merkittyä syntymävuotta 1740.

⁸¹ Avioton lapsi, eli *huorikas* on merkitty Antin ja Anna Kinnuttaren lapseksi.

⁸² Anders Jäppisen veljen Pählin tilukset sijaitsivat Tavinsalmen länsirannalla.

9. Sukupolvi

Jäppinen, Paulus, s. 10.10.1743 (kastettu 23.11.1743) Iisalmen Onkiveden kylässä itsellisen, entisen sotilaan Andreas Jäppisen ja Maria Cuosmasen pojaksi. Paulus (Paavo) esiintyy vuosien 1768-1773 rippikirjoissa asuen Niemismäen kylässä tilalla no 1 syytinkipoikana tilan isännälle Paavo Rytköselle. Paavo toimi siis Rytkösen tilanhoitajana ja piti huolta hänen toimeentulosta vanhuuden aikana. Ilmeisesti Rytkönen palkitsi saamansa pitkäaikaisen hoidon testamenttaamalla tilan Paavo Jäppisen 1780 syntyneelle pojalle Antille, sillä hänestä tulee 1800- luvun alussa tilan haltija. Rippikirjoihin vuoteen 1792 asti hänet on merkitty syytinkipojaksi, mutta syntyneiden luettelon kastetiedoissa vuodelta 1786 suvun ensimmäiseksi talolliseksi.

Paavo avioitui vuosien 1768-1770 välisenä aikana Anna Rynäsen kanssa, joka syntyi vuonna 1751 Iisalmen Karvasalmen kylässä tilalla no 3 talollisen Risto Rynäsen ja Anna Lapveteläisen tyttäreksi. Heitä ei löydy vuosien 1759-1765 rippikirjasta Niemismäen kylästä, eikä Paavo Jäppisen vanhempien yhteydestä Onkivedellä. Sen sijaan puoliso löytyy vanhempiensa yhteydestä vuonna 1768, jolloin hän on käynyt viimeisen kerran ripillä (rippikirja 1768-1773). Kuollut vuonna 1791 Iisalmessa, mutta tarkka kuolinaika puuttuu, koska seurakunnan kuolleiden luettelot puuttuvat tuolta ajalta. Maaningan vuosien 1760-69 rippikirjassa Paavo Jäppinen (Syt:s Pohl Jäppinen, s. 1743) mainitaan Niemismäki nro 1:ssä, Paavo Rytkösen (Pohl Rytkoin, s. 1724) talossa syytinkipoikana. Paavon vaimoksi on merkitty Anna Rynänen (h: Anna Rynätär). Maaningan vuosien 1770-87 rippikirjaan Paavo Jäppinen (Sytsn Pohl Jäppinen) on merkitty syytinkipojaksi Paavo Rytkösen taloon Niemismäki nro 1:een. Maaningan seuraavaan rippikirjaan Niemismäki nro 1:tä ei ole merkitty, vaan talo on merkitty Iisalmen vuosien 1787-92 rippikirjaan, jonka mukaan Paavo Jäppisen vaimo Anna Rynänen kuoli vuonna 1791. Maaningan haudattujen luettelon mukaan Niemismäessä kuoli 13.2.1791 talollisen vaimo Anna Rynänen (Bhust. Anna Rynäin) korkeaan kuumeseen (H.f.) 40 vuoden ikäisenä. Maaningan haudattujen luettelon mukaan Niemismäessä kuoli 1.5.1791 talollisen vävy, leski Paavo Jäppinen (Bmägen, äinkl. Paul Jäppin) kuumeseen (Feb.) 48 vuoden ikäisenä. Rippikirjamerkinnot eivät tue oletusta, että Paavo olisi ollut talollisen vävy.

Lapset:

1. Maria, s. 31.5.1770. Maria on merkitty Maaningan vuosien 1770-87 rippikirjaan Paavo Jäppisen ja Anna Rynäsen vanhimmaksi lapseksi. Hänen kastemerkintää ei löydy kastettujen luettelosta.
2. Anna s. 2.9.1771, kastettu 11.10.1771
3. Pohl s. 28.2.1773, kastettu 26.4.1773
4. Ingeborg s. 18.1.1775, kastettu 19.2.1775
5. Catharina s. 29.4.1777, kastettu 1.6.1777. Maaningan haudattujen luettelon mukaan Niemismäessä kuoli 24.12.1802 naimaton piika Kaarina Jäppinen (ogift P. Carin Jäppin) keuhkotautiin (Lungsot) 24 vuoden ikäisenä.
6. Christer s. 11.2.1779, kastettu 13.2.1779
7. Anders s. 30.8.1780, kastettu 2.9.1780
8. Walborg s. 21.5.1782, kastettu 23.6.1782
9. Brigitta s. 7.9.1784, kastettu 25.9.1784
- 10. Petter s. 28.8.1786, kastettu 1.10.1786**
11. Ingeborg s. 8.11.1788, kastettu 30.11.1788.

Maaningan haudattujen luettelon mukaan 8.7.1794 kuoli Niemismäessä talollisen tytär Inkeri Jäppinen (Bdr. Ingeborg Jäppin) hinkuyskään (Kikhosta) 5 vuoden ikäisenä. Paavo Jäppisen ja Anna Rynäsen lasten kastemerkinnät on tehty joko Iisalmen tai Maaningan tai kummankin seurakunnan kastettujen luetteloon. Lapsista Antin (Anders) kastemerkintä löytyy sekä Iisalmen että Maaningan kastettujen luettelosta. Riitan (Brigitta) ja Pekan (Petter) kastemerkinnät löytyvät Iisalmen kastettujen luettelosta ja muiden lasten Maaningan kastettujen luettelosta. Lapsista Inkerin (Ingebor) syntymäpaikaksi on merkitty Onkivesi, muiden Niemismäki.

10. Sukupolvi

Jäppinen, Petter, s. 28.8.1786 Iisalmessa Niemismäen kylässä tilalla no 1. Avioitunut Iisalmessa 27.4.1810 Tiina Kaisa (Stina) Ruotsalaisen kanssa, joka syntyi vuonna 1790 Iisalmen Pajujärven kylässä tilalla no 6 (Nilsiä), talollisen Heikki Ruotsalaisen ja Kristiina Hyvärisen tyttäreksi. Tarkka syntymäaika puuttuu sillä Iisalmen syntyneiden luettelot puuttuvat tuolta ajalta. Iisalmen rippikirjan 1816-1826 mukaan he muuttavat itselliseksi Pajujärven kylään tilalle no 3. Rippikirjan aikana osa kylän taloista liitetään Nilsiän seurakuntaan ja he esiintyvät ensimmäisen kerran Nilsiän rippikirjassa vuonna 1820. Vuosien 1821-1828 rippikirjan aikana heistä tulee torppareita Pajujärven kylässä. Noin vuonna 1840 heistä tulee itsellisiä. Pekka kuoli kuumeeseen 6.3.1850 Nilsiässä 64-vuotiaana.

Tiina Kaisa eli leskenä Pajujärven kylässä kuolemaansa asti (Kuoli lavantautiin 26.10.1865 Nilsiässä). Pekka Jäppinen (Petter Jäppin) mainitaan Maaningan vuosien 1809-21 rippikirjassa Niemismäessä Paavo Jäppisen (Pähl Jäppin, s. 1773) ja Riitta Jäppisen (Brita Jäppin, s. 1784) veljenä. Pekan vaimon nimeksi on merkitty Stiina Kaisa Ruotsalainen (Ho Stina Kaisa Ruots.). Ehtoollismerkintöjen mukaan he asuivat talossa vielä vuonna 1818. Iisalmen vuosien 1816-26 rippikirjan mukaan Pekka Jäppinen (Inh. Petter Jäppinen, s. 1786) mainitaan vaimonsa Kristiina Katariina Ruotsalaisen (Hu Christina Cath: Ruotsal:, s. 1790) kanssa itsellisinä Pajujärvi nro 3:ssa.

Lapset:

1. Anna s. 2.6.1811, kastettu 23.6.1811
2. Lovisa s. 12.12.1812, kastettu 2.1.1813. Kuollut 16.7.1813 (koppor). Haudattu 18.7.1813
3. Liisa s. 4.10.1814, kastettu 5.11.1814
4. Eeva Kristina s. 19.2.1817, kastettu 6.4.1817
5. Maria s. 20.10.1821, kastettu 1.12.1821
6. Abram s. 10.4.1824, kastettu 19.4.1824
7. Regina s. 28.7.1825, kastettu 27.8.1825
- 8. Petter s. 13.6.1827, kastettu 21.7.1827**
9. Johannes (conf.n.d.) s. 19.9.1830, kastettu 23.9.1830

11. Sukupolvi

Jäppinen, Petter, s. 13.6.1827 Nilsiä Pajujärvellä, missä vanhemmat olivat torppareita. Vuoden 1845 tienoilla Petteristä tuli renki kylän tilalle no 6. Vuonna 1849 hän muutti rengiksi saman kylän tilalle no 10. Vuoden päästä 1850 hän muutti takaisin rengiksi tilalle no 6 ja vuonna 1851 rengiksi saman kylän tilalle no 9. Vuonna 1854 Petter muutti rengiksi tilalle 12 ja avioitui siellä asuessaan 26.12.1854 piika Christina Catharina Immosen kanssa. Christina syntyi 18.3.1828 Iisalmen Karvasalmen kylässä tilalla vanha numero 1, uusi numero 3, talollisen Kalle Immosen ja Eliisa Väisäsen tyttäreksi. Vuonna 1855 Petter ja Tiina Kaisa muuttivat Lukkarilan kylään tilalle no 3., missä Petter toimi renkinä kuolemaansa asti. Petter kuoli lavantautiin 9.9.1866 Nilsiässä. Tiina Kaisa eli puolisonsa kuoleman jälkeen itsellisenä Lukkarilan kylässä vuonna 1900 ja siirtyi leskenä seurakuntajaossa 1910 Varpaisjärvelle. Petter Jäppinen (sn Peter, s. 1827) mainitaan Nilsiä vuosien 1840-49 lastenkirjassa Pajujärven kylässä itsellinen Petter Jäppisen (Inh. Peter Jäppinen) ja Stiina Katariina Ruotsalaisen (Stina Cath. Ruotsalainen) poikana.

Hän pääsi ripille vuonna 1844 ja on merkitty vuosien 1840-50 rippikirjaan Pajujärvi nro 6:n rengiksi. Vuodesta 1848 alkaen myös Petterin vanhemmat Petter Jäppinen ja Stiina Katariina Ruotsalainen on merkitty talon asukkaiksi. Nilsiä vuosien 1850-59 rippikirjassa Petter Jäppinen (T Petter Jäppinen, s. 1827) mainitaan torpparina Pajujärvi nro 6:ssa. Torpassa asuivat myös hänen vanhempansa Petter Jäppinen (Far Petter Jäppinen, s. 1786) ja Stiina Kaisa Ruotsalainen (hu Stina Caisa Ruotsalainen, s. 1790). Vuosina 1851-54 Petter (Drg Peter Jäppinen, s. 1827) oli renki Pajujärvi nro 9:ssä, minkä jälkeen hän toimi renkinä Pajujärvi nro 12:ssa. Petter on merkitty avioituneen Pajujärvi nro 10:ssä asuneen piika Stiina Kaisa Immosen (Pig. Stina Kaisa Immonen, s. 18.3.1828) kanssa.

Lapset:

1. Walborg s. 16.10.1855, kastettu 15.12.1855
- 2. Anders Johan s. 4.6.1858, kastettu 24.7.1858**
3. Paul s. 18.5.1861, kastettu 10.7.1861. Kummit Henrik ja Lovisa Leivo
4. August s. 9.8.1864, kastettu 24.8.1864. Kummit Pähl Lyytinen ja Maria Savolainen.

12. Sukupolvi

Jäppinen Anders Johan, s. 4.6.1858 Nilsinä, k. 21.6.1918. Puoliso Karoliina e Kokkonen, s. 28.1.1861 Nilsinä. Vihityt 17.7.1881, siirtyivät seurakuntajaossa 1910 Nilsistä Varpaisjärvelle, tilalle Sutela 23. Karoliina kuoli 20.5.1916. Anders Johan Jäppinen syntyi Lukkarila nro 3:ssa renki Petter Jäppisen (Drg. Petter Jäppinen) ja Stiina Kaisa Immosen poikana. Nilsin vuosien 1860-73 lastenkirjassa Antti Juho (sn. Anders Johan, s. 4.6.1858) mainitaan Lukkarila nro 3:ssa renki Pekka Jäppisen (Drg. Petter Jäppinen) ja Stiina Kaisa Immosen poikana. Lastenkirjan mukaan hänestä tuli talon renki. Seuraavassa, vuosien 1874-80 lastenkirjassa Anders mainitaan renkinä Lukkarila nro 3:ssa vuoteen 1879, jolloin muutti rengiksi Sutela nro 25:een. Täällä ollessaan hän pääsi ripille. Nilsin vuosien 1874-80 rippikirjassa Anders Jäppinen mainitaan ensin renkinä Sutela nro 25, josta muutti vuonna 1880 rengiksi Lukkarila nro 3:een. Vuosien 1881-90 rippikirjan mukaan Anders Jäppinen avioitui 17.7.1881 Karolina Kokkonen (s. 28.1.1861) kanssa. Syyskuun 21 pv. syntyi esikoispoika, joka sai 9.10 nimekseen Viktor (Vihtori).

Vuoden 1888 syntyneiden luettelossa Anders mainitaan loisena Lukkarila 8:ssa. Rengintöissä Andres pärjäsikin ilmeisen hyvin, sillä hän voitti Lapinlahden maanviljelys-näyttelyn kilpakynnön ensimmäisen palkinnon elokuussa 1891, palkintosumma oli kymmenen markkaa.⁸³ Voitosta huolimatta köyhyys oli pysyvästi läsnä ja se tarkoitti yksipuolista ravintoa. Ruokapöydän antimia oli täydennettävä jäkälällä, oljella, petäjäisellä ja suolaheinällä. Myös lehmien talviheinän laatu heikkeni, joka heikensi eläinten kuntoa ja maidontuotantoa. Vuosi vuodelta paheneva kurjuus aiheutti lapsille pahoja terveysongelmia ja altisti monille sairauksille. Andersin torpassa suru oli usein läsnä sillä 12 lapsesta seitsemän: Ida, Anna, Juhani, Wappu, Anna, Ada ja Paavo kuolivat alle 13-vuotiaana. Kuopion läänin henkikirjan mukaan Anders oli vuonna 1885 mäkitupalainen ja ryhtyi myöhemmin samana vuonna torppariksi (vuokraviljelijä) Sutela 23:n maille, jonka pääarakennusta kutsuttiin Vanhatalon hoviksi ja tilan isäntiä herroiksi, Vanhatalon herra oli tuolloin Lassi Laitinen.⁸⁴ Tuohon aikaan suurperheet olivat suhteellisen tavanomaisia muissakin sosiaaliryhmissä. Andersin talouteen kuuluivat henkikirjan mukaan puoliso Karoliina, sekä kaksi poikaa Viktor ja Janne. Vuoden 1886 lastenkirjan ja vuoden 1900 henkikirjan mukaan Anders työskenteli 1886 loisena ja 1900 renkinä Sutela 25:ssä Heikki Ruotsalaisen tilalla ja hänen veljensä August renkinä naapurissa Sutela 26:ssa, jonka omisti Paavo Lappalainen. Vuoden 1905 henkikirjan mukaan Anders oli torppari Vanhatalon tilalla.⁸⁵ Anders Jäppinen kuului tilattomaan köyhälistöön mäkitupalaisten, muonamiesten ja loisten ohella.

Lapset:

1. Viktor s. 21.9.1881 Nilsinä, kuoli 28.5.1953. Puoliso Lyytinen Ida Karoliina s. 20.12.1897 Nilsinä. Vihitty 3.11.1918. Karoliina muutti leskenä 28.9.1956 Orimattilaan.
2. Ida Maria s. 16.3.1884, kuoli 18.9.1885 (tietymätön)
- 3. Henrik (Antinpoika) 7.1.1886 Nilsinä**, siirtyi seurakuntajaossa 1910 Varpaisjärvelle tilalle Sutela 23.
4. Anna Johanna s. 18.5.1887, kuoli 30.12.1887 (tietymätön).
5. Juhani s. 20.12.1888, kuoli 3.8.1890 (keuhkotautiin).
6. Wappu s. 27.4.1891, kuoli 21.1.1903 (keuhkotautiin).
7. Anna s. 23.1.1894, kuoli 3.4.1901 (punatautiin).
8. Janne s. 21.7.1897 Nilsinä. Kuoli hukkumalla Kemissä 14.6.1924

⁸³ Savon Viikkolehti no 35 04.09.1891. Historiallinen sanomalehtikirjasto.

⁸⁴ FCG Suunnittelu ja Tekniikka. Varpaisjärven rakennettu kulttuurimaisema 2013, 22; Nilsin seurakunnan lastenkirja 1886 (Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys ry.).

⁸⁵ Kansallisarkiston digitaaliarkisto: Kuopion läänin henkikirjat; Nilsin lastenkirja 1886 (SSHY).

Nuoripari kuulutettiin toukokuussa 1912 ja vihittiin sunnuntaina 22 pv. syyskuuta 1912, kolme viikkoa ennen ensimmäisen lapsen syntymää.⁸⁶

9. Ada s. 2.6.1899, kuoli 2.2.1906 (hinkuyskään).
10. Johanna s. 20.2.1902 Nilsä. Muutti naimatonna Helsinkiin 9.6.1948
11. Paavo s. 15.10.1904, kuoli 30.9.1906 (tulirokkoon).
12. Maria s. 10.2.1908 Nilsä. Muutti naimattomana Siilinjärvelle 9.3.1931

13. Sukupolvi

Jäppinen Henrik Andersson, s. 7.1.1886 Nilsä, k. 9.12.1937 Toronto, Kanada. Heikki syntyi Sutela n:o 25:ssä ja kasteen suoritti 4pv. helmikuuta Nilsän kirkkoherra Johan Theodor Dahlström. Kummeiksi merkittiin Talop. Johan Holmström ja Talotr. Silja Holmström.⁸⁷ Isänsä ja isoisänsä jälkiä seuraten Heikki työskenteli nuorena miehenä renkinä mm. Sutela 23:ssa Vanhatalon hovin mailla Erik Nymanin talossa. Vanhatalon hovin omisti Lassi Laitinen ja tilan toiseksi osakkaaksi on mainittu Nymann, joka oli myös mm. Sutela 9:n ja Sutela 13:n osakkaana ja toimi ajoittain yhtiöiden taloudenhoitajana.⁸⁸ Pienetkin päivätyöstä saadut lisäansiot olivat tarpeen Andersin seitsemän hengen perheen ruokkimiseksi ja vaatettamiseksi. Heikki ei kuitenkaan ollut tyytyväinen saamaansa kohteluun ja asemaansa renkinä ja päätti 27.4.1904 lopettaa työt. Tuohon aikaan rengin työsopimusten rikkomukset ja toisaalta talollisten harjoittama mielivalta renkejä kohtaan oli varsin yleistä. Isäntien ja torpparien väliset suhteet alkoivat maanlaajuisesti kiristyä kuitenkin jo kolme vuosikymmentä aiemmin, jolloin isännät alkoivat kiristämään torpparien vuokraehtoja ja kaventamaan mm. vuokramaiden puunkäytön oikeutta ym.⁸⁹

Heikin lopetettua työt, Erik Nymann laati etsintäkuulutuksen mm. sanomalehti Salmettareen.⁹⁰ Myöhemmin juuri Vanhatalon ”hovissa” perustettiin Varpaisjärven suojeluskunta, jolloin E. Nyman tuli valituksi osaston varapuheenjohtajaksi.⁹¹ Varallisuuden epätasainen jakautuminen, torpparien huono kohtelu ja idealistiset erot lisäsivät jatkuvasti erimielisyyksiä, jota kehitystä pidetään yhtenä osasyynä sisällissodan syttymiseen.⁹² Huono kohtelu houkutteli myös Heikin työväenliikkeen toimintaan sillä hänet valittiin vuonna 1909 Nilsän sosiaalidemokraattisen kunnallisjärjestön vaalitoimitsijaksi, tehtävänäään jakaa myös ”lentokirjoja”. Järjestö toimi aktiivisesti varsinkin sen eteen, että Pohjois-Savon kyliin saataisiin rakennettua kansakouluja ja useita kouluja myös rakennettiin.⁹³ Kuopion läänin vuoden 1910 henkikirjan mukaan Heikki asui edelleen Sutela 23:n torpassa yhdessä isänsä Andersin, äitinsä Karoliinan, sekä veljensä Viktorin kanssa.

Ennen vuotta 1910 syntyneet siirtyivät vuoden 1910 seurakuntajaossa Nilsän srk:sta Varpaisjärven srk:aan. Anders Johan Jäppisen torpan jatkajaksi oli perinteitä noudattaen ryhtymässä Heikin vanhempi veli

⁸⁶ Digitaalinen Sanomalehtiarkisto, Kajaanin Lehti no 56, 20.05.1912.

⁸⁷ Nilsän seurakunnan lastenkirja 1886 (SSHY). (Heikki oli kirjoittajan isoisä).

⁸⁸ Kansallisarkisto. Kuopion läänin henkikirjat 1915 (K:260).

⁸⁹ Rajala 2014, 53.

⁹⁰ Digitaalinen Sanomalehtiarkisto, Salmetar no 34, 30.4.1904.

⁹¹ Haara 1986, 310.

⁹² Haara 1986, 309–314.

⁹³ Savon Työmies no 140, 11.12.1909.

Viktor, joten Heikin oli lähdettävä muualle. Tähän tuli hyvä tilaisuus, kun Paltamoon metsänhoitoalueelle haettiin ylimääräisiä metsänvartijoita, joilta edellytettiin nuhteetonta mainetta, hyvää terveyttä sekä luku- ja laskutaitoa. Nilsin lastenkirjassa 1891–1900 ei mainita laskutaidosta, mutta merkintöjen mukaan Heikki osasi ennen rippikoulua lukea ja luetella ulkoa katekismuksen selityksineen.⁹⁴ Heikki tuli valituksi tehtävään yhdessä työmies Paavo Karjalaisen kanssa, joka oli kotoisin Vuolijoenlta. Miehet vanhoivat metsänvartijan virkavalan Kajaanin maistraatissa 24.7.1911, jonka jälkeen heidän nimitettiin Paltamon hoitoalueen väliaikaisiksi metsänvartijoiksi. Tehtävä oli kuitenkin huonosti palkattu (noin 50–70 markkaa kuukaudessa) ja siihen kuului mm. petun kiskonnan valvontaa, kiertyä omassa vartiopiirissä puun haaskauksen ja varkaiden varalta, hakkuiden valvonta sekä raportointia metsänhoitajalle.⁹⁵ Varpaisjärven kirkonkirjan mukaan Heikki muutti vasta 6.10.1912 naimattomana poikamiehenä Kajaaniin, mutta hän oli majoittutut sillä suunnalla jo edellisestä vuodesta lähtien, tutustuttuaan Vuottolahden Koiraniemestä kotoisin olevaan Anna Valtaseen.

Anna Valtanen syntyi 5.7.1885 Vuottolahden Koiraniemessä ja hänen isänsä Aate (Adolf) Waltanen puolestaan Oulujärven rannalla lähellä Koiraniemeä Waltalan talossa. Heikin ja Annan tavatessa Aate toimi Koiraniemen lähes 800 ha:n tilan isäntänä. Äiti oli puolestaan omaa sukua Vuolijoen Käkisaaren Hovin Väyrysiä. Sekä Koiraniemi että Waltala kuuluvat verotietojen mukaan seudun vanhimpiin kantatiloihin 1500-luvulta.⁹⁶ Kajaanin pitäjän 1913 henkikirjaan Heikki on merkitty Koiraniemen vävyksi. Vuonna 1916 Heikki Jäppinen mainitaan *Nevala* nimisen tilan ja kahdessa näyttelyssä palkitun kuusivuotiaan suomenhevostamma Ainon omistajaksi, jonka Aate Valtanen oli varsasta kasvattanut. Heikki myi palstatilansa toukokuun 12pv. 1919 torppineen ja talleineen puuseppä Vihtori Juntuselle 15 000 markan hinnasta.⁹⁷ Hän oli päättänyt muuttaa perheineen Kestilään, jota päätöstä edelsi pitkäaikainen riita Annan isän Aaten kanssa. Tämä oli kieltäytynyt luovuttamasta Annan äidin Leena Iikantytären kuoleman 17.08.1892 jälkeen tehdyssä perinnönjaossa sovittua osuutta maaomaisuudesta tyttarelleen Annalle. Perintö-osuus sisälsi Koiraniemen kuolinpesään kuuluvasta 3/8 manttaalin osuudesta neljäsosan ja toinen neljäsosa kuului Annan veljelle Jannelle. Asiaa ei saatu ratkaistua puhumalla, joten Anna ja Heikki veivät kiistan Kajaanin Kihlakunnan oikeuteen. Tuolloin Aate Valtanen väitti oikeudelle, että jako oli tehty väärin perustein ja ettei hän ole koskaan antanut suostumustaan siihen, että hänen perillisilleen tulisi osa Koiraniemen talosta. Kihlakunnan oikeuden mielestä jakokirja ei täten ollut laillinen ja oikeus hylkäsi Annan ja Heikin kanteen.

Anna ja Heikki eivät päätökseen tyytyneet, vaan veivät asian Keisarillisen Vaasan Hovioikeuden ratkaistavaksi. Vaasan Hovioikeus totesi 08.02.1916 istunnossa perinnönjakoon liittyvän jakokirjan lainvoimaisiksi, sillä Aate oli sen itse allekirjoittanut kahden henkilön todistamana. Hovioikeus kumosi Kihlakunnanoikeuden päätöksen ja velvoitti Aate Valtasen luovuttamaan välittömästi Annan ja Heikin hallintaan 3/32 osaa manttaalia Koiraniemen perintötilasta.⁹⁸ Riidan seurauksena Annan ja Heikin välit Koiraniemeen viilenivät entisestään. Niinpä Anna ja Heikki päättivät myydä Nevalan torpan lisäksi Annalle perinnöksi tulleen tilan Kajaani Yhtiölle ja muuttaa lapsineen Kestilän pitäjään 28.8.1919, jonne muutti myös Annan veli Janne.⁹⁹ Kestilän vuoden 1920 henkikirjan mukaan Heikki toimi aluksi vuokraviljelijänä Huovilan kantatilalla RN:o 8. Ilmeisesti henkikirjoittajalla ei ollut tuolloin täyttä varmuutta tilan omistuksesta sillä se on kirjattu muotoon: omistaneee Juho Yrttiaho?¹⁰⁰ Kirkonkirjojen mukaan Heikki Jäppinen muutti 15.9.1920 Amerikkaan. Muuttoaika ja lapsen syntymäaika eivät kuitenkaan täsmää, joten lapsella oli joko toinen isä, tai Heikki palasi seuraavan vuoden maaliskuuhun mennessä takaisin. Maahantulon liittyvistä kirjauksista ei löydy merkintää Heikin saapumisesta Amerikkaan, joten todennäköisesti hän perui matkansa, vaikka olikin ottanut passin. Matkan peruuttamisen oli tuohon aikaan suhteellisen yleistä Pohjois-Pohjanmaalla. Heikin puoliso Anna kuoli 27.12.1921 synnytyksen jälkeisiin komplikaatioihin.

⁹⁴ Nilsin seurakunnan lastenkirja 1891–1900 (SSHY).

⁹⁵ Impiö 2013, 42–44; Digitaalinen Sanomalehtiarkisto, Kaikuja Kajaanista no 82, 20.07.1911; Kajaanin Lehti no 83, 24.07.1911.

⁹⁶ Tervonen 2003, 117.

⁹⁷ Digitaalinen Sanomalehtiarkisto, Kainuun Sanomat no 54, 17.05.1919.

⁹⁸ Vaasan maakunta-arkisto. Keisarillisen Vaasan Hovioikeuden tuomiokirja 08. 02.1916.

⁹⁹ Haataja 1997, 151.

¹⁰⁰ Kestilän henkikirja 1920. Kansallisarkisto.

Siirtola niminen perintötila sijaitsi Kestilän Mäläskässä, Neittävän joen eteläpuolella käsittäen kuusi palstaa.

Kaksi vuotta myöhemmin 21.11.1923 päivätyn kiinnekirjan mukaan Siirtola niminen 82,04 ha perintötila (RN:o 8⁸) Kestilässä siirtyi Heikin ja hänen neljän lapsensa omistukseen. Tila käsitti kuusi erillistä palstaa, jossa oli viljeltyä peltoa 5,61 ha, niittyä 17,06 ha, viljelyyn kelpavaa maata 25,59 ha sekä metsää 33,78 ha.¹⁰¹ Tilan rakennukset sijaitsivat Neittäväjoen itärannalla vastapäätä Mäläskän koulua. Jälkipolville ei ole säilynyt tarkempia tietoja Heikin elämästä 1920-luvun taitteesta tai sen jälkeen, mutta muistitiedon mukaan Heikin sisar Hanna (Johanna) muutti Annan kuoltua Nilsistä Kestilään huolehtimaan lapsista. Myöhemmin osan lapsista tiedetään työskennelleen mm. Heikin sisarpuolen Ainon (Haataja) maatilalla Vuolijoella.

Heikki Jäppinen vihittiin toiseen ja vaimon ensimmäiseen avioliittoon 7.2.1925 Lyydia Antintytär Keräsen kanssa s. 14.12.1889 Kestilä, kuollut 7.1.1965. Lyydian isä Antti Heikinpoika Keränen ja äiti Kaija Antintytär os. Korhonen asuivat Kestilän Leiviskänrannassa tilalla n:o 9, jonne Antti oli muuttanut Säräisniemeltä vävyksi. Lyydialla oli kaksi vanhempaa sisarta, Maria Liisa ja Katharina.¹⁰² Torpparin poika Heikki Jäppinen oli ryhtynyt pienviljelijäksi ja ”talokkaaksi” ja tunsu huolta omasta ja perheensä tulevaisuudesta, mutta myös yleisemmin maaseudun köyhimmän väestön asemasta. Tästä syystä hän päätti asettua vuoden 1925 kunnallisvaaleissa pienviljelijöiden ehdokkaaksi (lista 1, ehdokas nro 2):¹⁰³

Kestilässä äänestävät työläiset ja pienviljelijät niitä ehdokkaita, jotka ovat kunnallisvaalien vaalilipuissa ehdokaslistoilla senvuoksi, että nämä ehdokkaat ovat työläisten ja pienviljelijäin itsensä asettamia ja tulevat siis varmasti toimimaan heidän etujensa mukaisesti valtuustossa: N:o 1, *Jäppinen Heikki*, talokas.¹⁰⁴

Seuraavana syksynä Kestilän kunnanvaltuusto valitsi Heikin Mäläskän kansakoulun johtokuntaan Jaakko Seppäsen tilalle.¹⁰⁵ 1920-luvun heikot viljasadot, viljan hinnan romahdus ja vuoden 1923 täydellinen kato rasittivat pientilan taloutta ja velka-aste kasvoi 1920-lopulle tullessa kestävämmäksi. Myös muut tilalliset painivat samanlaisten ongelmien parissa, joka rasitti Kestilän kunnan taloutta verotulojen menetyksinä siinä määrin, että se johti 1930-luvun taitteessa maksukyvyttömyyteen, minkä vuoksi kunta asetettiin vuonna 1933

¹⁰¹ Maanmittauslaitoksen arkisto. Lohkomisasiakirjat vuodelta 1931, sekä kartta Huovisen perintötilan RN 8³ kaikista tiluksista, ark.nro. 185-1; Kestilän seurakunta, virkatodistus 02.07.1985.

¹⁰² SSHY - Kestilän rippikirja 1877–1888 MKO24–34 I Aa:3. (Lyydia oli kirjoittajan isoäiti).

¹⁰³ Kunnallisvaalit 1925, Kestilän kunnallisvaalien ehdokaslista. Tilastokeskuksen mikrofilmattu aineisto 18.1.2018; XXIX Vaalilasto B, Kunnallisvaalit 1, vuosina 1921–1928. (URL: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/90406/xkva_1921-1928_1931_dig.pdf?sequence=1). [Haettu 18.1.2018].

¹⁰⁴ Pohjolan Työmies N:o 129, 18.11.1925.

¹⁰⁵ Liitto N: 233, 01.10.1926 (Maalaisliiton äänenkannattaja).

valtion erityistarkkailuun.¹⁰⁶ Heikki Jäppinen päätti hankkia töitä Kanadasta saadakseen maksettua tilansa lainat pankille. Matka alkoi 28.8.1929 määränpäänä Göteborg, josta matka jatkui *Drottningholm* nimisellä matkustajalaivalla Kanadan Halifaxiin, jonne hänet kirjattiin saapuneeksi 22.9.1929. Muistitiedon mukaan Heikki oli luvannut puolisolleen palata takaisin. Taloudellisen ahdingon lisäksi lähtöä saattoi vauhdittaa oikeistolaisten liikkeiden aktiivisuuden nousu Pohjanmaan ja Pohjois-Savon herännäisyyspitäjissä.¹⁰⁷

Matka oli kallis ja maksoi helposti rengin vuosipalkan. Huolimatta Kestilässä tapahtuneesta kehityksestä ja hitaasta muutoksesta parempaan, suurin osa ihmisistä, pienviljelijät mukaan lukien, kuuluivat 1920-luvun taitteessa edelleen kasvavaan maalaisköyhälistöön. Ryhtyminen viljelijäksi ei ratkaissut Heikin tilannetta parempaan sillä vastassa olivat hallavuodet ja yleinen lama, joten muutto Kanadaan tarjosi siinä tilanteessa ainoan varteen otettavan vaihtoehdon ansaintaan valtamarentakaisessa maassa. Amerikassa saattoi kovalla työllä vaurastua ja kotiin palattua maksaa maatilán velat takaisin pankille sekä hankkia uusia koneita puimakoneesta traktoriin. Tämä oli myös Heikin aikomus, mutta tilan pakkohuutokauppa ja lopulta sairastuminen Kanadassa muuttivat suunnitelmat.¹⁰⁸ Helpottaakseen kotiin jäävän perheensä toimeentuloa ja maksaakseen pankkilainaa takaisin, Heikki ja Lyydia päättivät myydä kantatilalta noin kolme kilometriä etelään sijaitsevan Kylmäojan niittypalstansa naapurin talokkaalle Heikki Hyvärille. Lohkomista varten Lyydialle laadittiin ennen matkalle lähtöä valtakirja. Todennäköisesti tällä kaupalla rahoitettiin myös Heikin matkaliput Kanadaan. Lohkominen toimitettiin elokuun 15 pv. 1930. Taloudellinen ahdinko kuitenkin kiristyi kiristymistään, eikä Heikin Sudburysta kotiin lähettämät varat riittäneet kattamaan kasvavaa velkataakkaa. Pankki ryhtyi hakemaan saataviaan, jonka jälkeen Haapajärven kihlakunnan kruununvouti Onni Saajoranta asetti Heikin ja Lyydian tilan huutokaupattavaksi. Vuosina 1928–1938 Kestilässä vasaran alle joutui kaikkiaan 44 maatilaa. Jatkuvat irtaimen omaisuuden ulosottotoimet lisäsivät pientilallisten ahdistusta ja kuormittivat myös ulosottomiehiä, jotka vaihtuivat seudulla tiheään. Ilmoitus pakkohuutokaupasta julkaistiin uudenvuoden päivänä ja toisen kerran tammikuun 1932 lopulla.¹⁰⁹

Huutokauppa järjestettiin 12.2.1932 ja korkeimman tarjouksen huusi Kestilän kunnan Säästöpankki tilaan kiinnitetystä saatavasta. Tila siirtyi pankin haltuun 25.3.1932, joka myi sen edelleen uusille omistajille lainhuudatuksen jälkeen 28.2.1934.¹¹⁰ Vuonna 1923 Kestilän kunta myönsi viljelijöille katolainoja, joista osan takaisinmaksu pitkittyi vuosikausia. Heikin vuonna 1923 saamasta katolainasta oli vielä 31.12.1935 maksamatta 87,50 markkaa, jonka Kestilän kunnallislautakunta päätti muutaman muun vastaajan ohella seuraavan vuoden ensimmäisessä kokouksessaan 28.1.1936 mitätöidä, sillä kaikkien vastaajien todettiin olevan köyhiä.¹¹¹

Lapset ensimmäisestä avioliitosta (14 sukupolvi):

1. Veikko Akseli s. 15.10.1912 Kajaani. Muutti naimatonna 8.7.1940 Muonioon, jossa muuttanut sukunimeksi Palkinen. Kuoli 6.7.1982.
2. Heikki Wiljam s. 14.5.1916 Vuolijoki. Muutti 30.9.1952 Vihtiin naimatonna. Vihitty 24.4.1954 Hilma Johanna Vileniuksen kanssa s. 16.7.1904 Vihti.
3. Erkki s. 19.5.1918 Vuolijoki. Muutti 16.10.1947 Muonioon naimatonna. Kuoli 1988.
4. Aino s. 27.12.1921 Kestilä (Kajaani). Muutti 16.10.1939 Vuolijoelle naimattoma.

Heikki Jäppinen työskenteli Kanadassa kaivosmiehenä Sudburyn kaivosalueella, joka tunnetaan kullan, kuparin ja nikkelin tuotannosta. Varmaa tietoa yhtiöstä tai missä kaupunginosassa hän asui, ei ole toistaiseksi löytynyt. Tunnetuimpia suomalais-siirtolaisten asutuskeskittymiä olivat mm. Balsam, Evans, Finland, Poplar,

¹⁰⁶ Kirjastovirma. Pohjoispohjalaista kulttuuriperintöä. (URL: <http://www.kirjastovirma.fi/kestila/historiikki/017>). [Haettu 4.10.2017].

¹⁰⁷ Ruuskanen 2006, 30.

¹⁰⁸ Vilmusenaho 2001, 417–423.

¹⁰⁹ *Virallinen Lehti* no Rekisteri, 01.01.1932; Liitto no 24, 31.01.1932. Kansalliskirjasto, digitaalinen sanomalehtiarkisto.

¹¹⁰ Kansallisarkisto Oulu. Haapajärven kihlakunnan kruununvoutin arkisto, Piippolan tuomiokunnan käräjät 28.2.1934 §21.

¹¹¹ Kestilän kunnallislautakunnan kokouksen pöytäkirja 28.1.1936. Siikalatvan kunnan arkisto.

Succo Street ja Copper Cliffin Shantytown sekä Kittilanmaki.¹¹² Sudburyssa toimi 1920-luvulla useita kaivoksia, joista merkittävin oli vuonna 1928 perustettu Falconbridge Nickel- niminen kaivos, josta kehittyi nopeasti maailman johtavin alallaan. Ajallisesti Falconbridgen ensimmäisen tuotantolaitoksen käynnistyminen sopisi Heikin muuttoon. Nikkelin kysyntä alkoi 1930 luvun lamasta huolimatta kasvaa voimakkaasti ja Sudbury selvisi suuresta lamasta paremmin kuin maan muut osat keskimäärin. Nikkeliä tarvittiin tuolloin erityisesti eri maiden sotakaluston rakentamiseen. Heikki oli edelleen vuonna 1937 merkitty olleen avioliitossa Lyydia Keräsen kanssa, joka asui Suomessa.

Marraskuun alussa 1937 Heikki Jäppinen tuotiin Sudburysta noin 300 km etelään sijaitsevaan Toronton yliopistolliseen keskussairaalaan heikossa kunnossa. Saman kuun 11 pv. tehdyssä leikkauksessa todettiin pitkälle edennyt kurkku- ja keuhkoputken syöpä (Carcinoma bronchus). Toiveita paranemisesta enää ollut. Heikki oli erään valokuvan perusteella mahdollisesti saanut jo tätä ennen leikkaus- ja sädehoitoa Sudburyn sairaalassa. Heikki kuoli Toronton sairaalassa joulukuun 9 pv., 51 vuoden ikäisenä. Kestilän seurakunnan kuolleitten luettelossa Heikki mainitaan haudatun Torontoon.¹¹³ Henkilökohtaista hautapaikkaa ei ole kuitenkaan löytynyt. Kuolintodistuksen mukaan vainaja tutkittiin ensin Toronton yliopistossa, minkä jälkeen hautaus annettiin 13.12.1937 paikalliselle Fred W. Mathews Co:n hautaustoimistolle.¹¹⁴

Tuohon aikaan ei kaivoksissa ja rikastuslaitoksissa käytetty suojavarusteita ja riski sairastua syöpään mm. kaivospölystä (sulfidit, piioksidi), arseeni-, nikkeli-, kupari-, sekä kulta sulattojen elohopea- ym. kaasuja hengitettäessä oli huomattavan korkea ja satamäärin pohjoismaalaisia kaivostyöläisiä sairastui ja kuoli erilaisiin parantumattomiin sairauksiin Sudburyn kaivosalueella.¹¹⁵ Terveysongelmien laajuudesta kertoo se, että vuosina 1930–1982 vajaasta 18 000 kaivostyöläisestä keuhkosityöpään oli kuollut vuoteen 2006 mennessä noin kolmannes, yhteensä 5960 henkilöä. Eräiden tutkimusten mukaan tupakoineet sairastuivat seitsemän kertaa suuremmalla todennäköisyydellä kuin tupakoimattomat.¹¹⁶

Lapset toisesta avioliitosta:

1. Antero s. 8.2.1925 Kestilä, kuollut 12.11.1928

2. **Veli Johannes** s. 7.9.1928 Kestilä. Muutti 7.2.1953 Lohjan kauppalaan naimattomana (kirjoittajan isä).

¹¹² Saarinen 2013, 104; Krats 1983.

¹¹³ Siikalatvan seurakunnan arkisto 20.1.2014; Linström-Best 1985; Halminen 1936.

¹¹⁴ Province of Ontario - Certificate of Registration of Death 7108/316/008099.

¹¹⁵ Lighfoot, Pacey and Darling 2010.

¹¹⁶ Lighfoot, Pacey and Darling 2010; Heller, Thornhill and Conard 2009; Siikalatvan seurakunnan arkisto 20.1.2014; Linström-Best 1985; Halminen 1936; Adamsson 2009; Steenland & Brown 1995.

Savon rykmentin Jäppiset vuosina 1626–1804

Savon ja Savonlinnan läänin rykmentin ruodutusluettelot 1626–1695: Kuopio 1676:

Ruotu	Kylä	Nimi
34	Ryttkyn by	Peer Andersson Jäppinen

Savon ja Savonlinnan läänin rykmentin ruodutusluettelot 1626–1695: Pieksämäki 1627:

Hans Johanss Jappinen	död i Riiga 627
Olof Jönss: Jäppinen	död i Riiga 627
Lars Anderss. Jäppinen	död i Lifland

Peer Erichsson manin(?) ähr lagd – Lasse Jeppinen O Rymdt och ähr hemman

Kuopion komppanian miehistöluettelot Riassa/ruotu 3:

Ruotu 3	Riga x.8.1700	Päel Larsson Jäppinen
Ruotu 3	Riga 1.11.1700	Päel Larsson Jeppinen
Ruotu 3	Riga 1.12.1700	Pähl Larson Jäppinen
Ruotu 3	Riga x.1.1701	Pähl Larson Jäppinen 26.12.1700 kuoli

Savon kahdennusrykmentin 4 komppanian miehistöluettelo Witzataipall wed Wyb (Viipuri) 3.7.1707:

Ruotu	Kylä	Nimi
96	Ryttkyn by	And:s Jäppin
18	?	Johan Jäppin korpraali

Savon rykmentin Kuopion komppania, 2 korpraalikunnan ruotu N:o 35, Tuovilanlahti.¹¹⁷

Pääkatselmus Raussila (Elimäki) 7.9.1712:

Ruotu	Kylä	Nimi
35	Toifwolanlax	Anders Peerss Jäppin

Pääkatselmus Vallentuna (Ruotsi) 23.10.1716:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Pal.v.	Naim.	Synt.
35	Toifwolanlax	Anders Jäppin	Sawolax och Kuopio Sn	30	6	gift	1686
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax och Pieksämäkj Sochn	20	3	ogift	

Pääkatselmus Sundsvall (Ruotsi) 1.11.1719:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Pal.v.	Naim.	Synt.
35	Toifwolanla	Anders Jäppin					

Pääkatselmus Gävle (Ruotsi) 15.9.1720:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Pal.v.	Naim.	Synt.
35	Tuowilanlax	Anders Jäppin	Safwålx	34	10	1	1686
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax	25	7	-	

Pääkatselmus Gävle (Ruotsi) 21.9.1721:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Pal.v.	Naim.	Synt.
35	Täfwilalax	Anders Jäppin	Safwolax	35	11	1	1686
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax	26	8	gift	

¹¹⁷ Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys SSHY- Savon ja Savonlinnan läänin jalkaväenrykmentin pääkatselmusluettelot 1712-1721 WA1218; Holopainen, Väinö 2010–2013:
URL: <http://www.rajapuro.net/savojr/rykmentti.html> (haettu 21.8.2013).

Savon rykmentin Pieksämäen komppania, ruotu 37 Mawäsi:

Pääkatselmus Raussila 6.9.1712:

37	Mawäsi	Gustaf Axelsson Jäppin	alkaen: 28.3.1712
----	--------	------------------------	-------------------

Pääkatselmus Gieffe 15.9.1720:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.
37	Mawäsi	Gustaf Jäppin	Savolax	27	8 1/2	gift

Savon rykmentin Pieksämäen komppania, ruotu 118 Läppewirda:

Pääkatselmus Pieksämäki 17.6.1735:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.	Alkaen
118	Karjalanranda	Jäpperberg		25	3	gift	_.8.1731

Savon rykmentin Juvan komppania, ruotu 98 Joroisten Vättilä

Pääkatselmus Gieffe 21.9.1721:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.
37	Mawäsi	Gustaf Jäppin	Savolax	38	9 1/2	gift

Savon rykmentin Juvan komppania, ruotu 98 Joroisten Vättilä:

Pääkatselmus Wallentuna 23.10.1716:

Ruotu	Kylä	Nimi	Ikä	Palv.v.	Naim.	Synt.
98	Vättilä	Petter Jäppin	20	3	ogift	1696

Pääkatselmus Gefle 15.9.1720:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax	25	7

Pääkatselmus Gefle 29.9.1721:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.	Synt.
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax	26	8	gift	

Savon rykmentti: Juvan komppania palkkausluettelo Järois 30.8.1731:

Ruotu	Sotilaan nimi	Alkaen	Selite	Asti	Syy
98	Petter Jäppin				

Savon rykmentti: Juvan komppania palkkausluettelo Lipsala 6.9.1739

Ruotu	Sotilaan nimi	Alkaen	Selite	Asti	Syy
98	Petter Jäppin				

Savon rykmentti: Juvan komppania palkkausluettelo Martila 19.8.1741

Ruotu	Sotilaan nimi	Alkaen	Selite	Asti	Syy
98	Petter Jäppin				

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1735

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Tawinsalmj	Anders Jäppin	1

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1758

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Tawinsalmj	Pål Jeppin	

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1795

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Halola, Tavinsalmi	Pål Täppinen(?)	

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1782

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Halola, Tawinsalmi	Pähl Jäppin	

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1804

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Halola, Tavisalmi	David Jäppin	

Antti Jäppinen Suuren Pohjansodan ja Isonvihan melskeissä.¹¹⁸

1707

Savon kahdennusrykmentin katselmuksessa Viipurin Vitsataipaleessa merkittiin 4. Komppania miehistöluet teloon ruodun 96 sotamies Anders Jäppin. Ruotujen 1–115 miehet oli koottu Kuopion pitäjältä. Rykmentti osallistui Viipurin puolustustaisteluihin ja Laatokalle sekä Inkerinmaalle tehdyille retkille vuosina 1707–1710. Anders peri Rytkyn ruodun isältään Peer Jäppiseltä. Viipurin ratsurykmentti ja osa Savon jalkaväkeä marssi seuraavana vuonna 1708 Nevajoen tuntumassa. Pultavan taistelun jälkeen rykmentti kotiutettiin talveksi ja sitä täydennettiin.

1710

Tsaari Pietari I aloitti Liivinmaan ja Viron valloituksen. Talonpoikainen nostoväki kutsuttiin harjoituksiin ja Kuopion Haminalahdella vuonna 1686 syntynyt renki Anders Jäppinen siirtyi ”lähes loppuunkuluneesta” kahdennusrykmentistä Kuopion komppanian II:n korpraalikunnan Tuovilanlahden ruodun n:o 35 sotamieheksi. Palkan maksoivat Tuovilanlahden pohjukan isännät. Samasta kylästä joko määrättiin, tai palkattiin ruotuun n:o 34 Anders Casperss Julkuin. Komppaniaa johtivat tuolloin kapteeni Carl Dittlod Schmitfäldt (Carl Dittlof Schmitfäldts Compagnie), ja myöhemmin kapteeniksi ylennetty ltn. Johan Hindrich Fieandt, vänr. Antonij Cassijn sekä väepeli Jacob Hoffereen, joka oli kaksi vuotta aiemmin aloittanut pataljoonan kirjurina ja majoittajana. Väepelin alaisuuteen kuuluivat edelleen kersantti Erich Wensel, katselmuskirjuri Carl Forstadius, lippumies Johan Ilaan, majoitusmestari Petter Hafwermer, varusmestari Johan Törne sekä kaksi rumpalia Anders Rojnin ja Gabriel Wirilander.¹¹⁹ Maaliskuun 21. pv noin 18 000 venäläissotilasta piirittivät Viipuria, jossa oli n. 5000 miehen eversti Magnus Stiernstrålen johtama osasto. Kaupunki antautui keväällä ja varusväki sekä suuri määrä siviiliväkeä vietiin Venäjälle vankeuteen ja orjuuteen. Kaatuneita kirjattiin mm. kuopiolainen Juhana Räsänen. Heinäkuun alussa Savon jalkaväkirykmentti antautui Liivinmaalla ja osa väestä joutui sotavankeuteen. Ratsuväen eversti Armfelt suojaasi Savoa Kerimäen suunnasta tunkevaa vihollista vastaan. Everstilutnantti von Essen suojaasi Savon etelärajaa ja Majuri Danielson retkeili Pohjois-Karjalassa, jossa talonpojat kääntyivät tsaarin puolelle. Kiteellä toimi Suorlahden hovin isännöitsijä Tapani Löfving, sittemmin kuuluisa sissi, joka ylennettiin sodan loputtua kapteeniksi. Elokuun 16. pv noin 2000 venäläistä kasakkaa yritti Punkasalmen ylitystä ja vievät salmen itäpuolista väkeä vangiksi. Savon rykmentin everstiksi nimitettiin Johan Stiernschantz ja majuriksi Johan Busch. Savon joukot tekivät tiedusteluretkiä Karjalaan mm. Viipurin ja Pietarin väliselle tielle aina Muolaalle asti, karkottaen toukokuussa pariin otteeseen venäläisosastoja, jotka yrittivät kuljettaa Viipurista kauppavaraita Pietariin.¹²⁰ Jo sitä ennen oli lutnantti Johan Henrik Fiendtin osasto hävittänyt Muolaalle rakennetun linnoituksen. Syksyllä 1710 armeija oli hajaannustilassa ja sotilaiden varusteina repaleiset sarkavaatteet. Jalkaväkeä täydennettiin ottamalla sotapakolaisia mm. Syväriltä, Käkisalmeista ja Inkerinmaalta.

1711

Everstilutnantiksi tuli Petter Johan Meisner, aateloituna Gyllenecker. Aliupseeristoon ja miehistöön hakeutui joukko säätyläisnuorukaisia. Kasakkajoukko kierteli aivan Savonlinnan liepeillä tekemässä tuhojaan. Savon rykmentti suojelee väestöä Säämingillä ja majoittui myöhemmin Savonlinnaan ja uudelleen Viipurin lähelle, jossa käytiin kovia taisteluja.¹²¹ Everstit Armfelt ja Stiernschantz johdattivat joukot myöhemmin 28. helmikuuta kohti Käkisalmea ja voittivat venäläiset 4. maaliskuuta Soldatmäessä. Seuraava tavoite oli Kirvun Hannukkala, jota puolusti 350 rakuunaa ja 150 kasakkaa. Myös tämä osasto voitettiin. Pien-Savon ratsukomppania toimi Käkisalmen suunnalla ja taisteli venäläisiä vastaan 9 pv. heinäkuuta Raivattalassa

¹¹⁸ Tekstin runko: Taanio, Hannu. URL: <http://hannutaanio.lausas.org/text/sotavaki.html>, täydennykset kirjoittajan.

¹¹⁹ Mikrofilmi WA 1218, SVAR tunnus: SE/KrA/0023/0/1039.

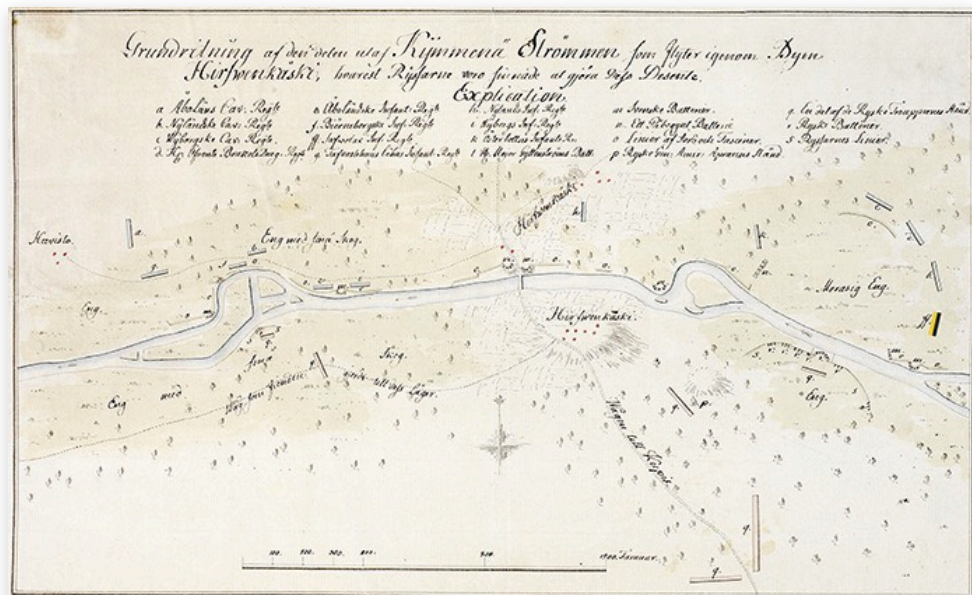
¹²⁰ Kankaanpää 2001, 286; Kuopion komppanian katselmuskirjat.

¹²¹ Kuvaja 2008, 208.

Hiitolan pitäjässä. Loka-marraskuussa kenraali Armfelt eteni Uudellekirkolle, mutta joutui pian vetäytymään. Suomen armeijan ylipäälliköksi tuli kenraali Lybecker, joka luopui taistelutta Karjalasta ja vetäytyi Kymijoen länsipuolelle. Savon puolustuslinja asetui sen jälkeen Puumalansalmelle, jossa venäläinen kasakkajoukko iski Kuopion komppanian vartion kimppuun.

1712

Savon rykmentti marssi Iitin Kelttiin ja edelleen Pyhtään Hirvikoskelle. Kuopion komppania osallistui Hirvikosken taisteluihin 30.8.–4.9.1712, jonne myös armeijan ylipäällikkö Lybecker oli joukkoineen vetäytynyt. Hirvikosken 6 päivän taisteluissa 31.8.1712 komppaniasta kaatui Talluksen ruotu n:o 30 sotilas Hemming Niskanen ja Kareslahden ruotu No 72 sotilas Mikko Pekkarinen haavoittui kuolettavasti. Vänälän ruodun 24 sotamies Petteri Asikainen haavoittui seuraavana päivänä 1.9.1712 tykinkuulasta. Kykenemättömäksi sodanjohtajaksi arvioitu Lybecker harkitsi jo perääntymistä, kunnes venäläisjoukot yhtäkkiä 4.9.1712 vetäytyivät.

Hirvikoskella Savon rykmentin jalkaväki tukeutui nykyisen Vastilan Suurniityn itäreunaan kuvan oikeassa laidassa.

1713

Alkuvuosi oli rauhallinen. Lybecker keskitti joukkojaan Hämeenlinnan pohjoispuolelle Hattulaan sekä Länsi-Suomeen. Venäläiset työntyivät Savoon syyskuussa maitse ja vesitse asettuen viideksi päiväksi Sulkavalle. Savolaiset ratsujoukot kävivät viivytyssotaa mm. Karjaalla elokuun 20. pv. Samaan aikaan jo keväällä Helsinkiin rantautuneet venäläiset hyökkäsivät pohjoiseen ja saavutettuaan heinäkuussa Hämeenlinnan, saivat ensimmäisenä kosketuksen eversti Stiernschantzin komentamaan Savon rykmenttiin, joka oli Porvoon ja Helsingin kautta marssittuaan vetäytynyt puolustusasemiin Hämeenlinnaan. Armfelt perääntyi edelleen Hämeenlinnasta kohti Pälkänettä osin siksi, ettei saanut Ruotsista luvattua täydennystä. Armfeldtin valtaneuvos, kreivi R. J. von Fersenille kirjoittaman raportin mukaan vetäytymistä edelsi linnoitustöiden aloittaminen, jonka Armfeldt antoi eversti Stiernschantzin tehtäväksi. Puolustuslinjaa rakennettiin yötä päivää.¹²² Savon rykmentin asemalinja Armfeldtin kartan mukaan, joka sijaitsee nykyisen Lahdentien ja Onkkalantien välissä, Kostianvirran pohjoisrannalla (ks. toinen kartta sivulla 39). Venäläisten maihinnousua odottaessaan Armfeldt siirsi osan jalkaväkeä Mallasveden Pappilanlahden pohjoisrannalle. Rykmentti taisteli lähes viimeiseen mieheen yrittäessään torjua kenraaliluutnantti Bruce ratsuväen ja lauttasiltaa pitkin tulevan jalkaväen hyökkäyksen.¹²³

¹²² Blandov 2013, 33–34.

¹²³ Blandov 2013, 44–45.

Kenraali jakoi 4500 sotilaan joukkojaan pitkin Hämeen järviä yhdistäviin kapeikkoihin ja tukeutui n. 2000 sotilaan voimalla Pälkäneelle, Pälkäneenjärven ja Mallasveden väliselle kannakselle Kostianvirralle.¹²⁴ Lokakuun 6. päivän aamuna venäläiset hyökkäsivät tukkilautoilla järven yli sakean sumun suojissa noin 6000 sotamiehen sekä 900 rakuunan ja krenatöörin voimin, yrittäen saartaa Armfeltin joukot. Venäläisten sotakertomusten mukaan jalkaväki taisteli rohkeasti, mutta taistelu päättyi Armfeltin perusteelliseen tappioon ja sekasortoiseen vetäytymiseen. Vetäytyminen sujui hyvin siihen asti, kunnes venäläiset kasakat ja ratsuväki saavuttivat joukot.¹²⁵ Venäläisten lähteiden mukaan Armfeldtin rykmentit jaksoivat taistella vastaan noin kolmisen tuntia. Vihollisen noustua maihin, joukkojen kerrotaan joutuneen sekasorron valtaan:

Ja kolmituntisen taistelun jälkeen, Kaikkivaltiaan avulla, venäläiset löivät vihollisen järven rannalta ja kaikista linnoituksista joen vastarannalla ja ne ajettiin kuin jänikset pakoon metsiin.¹²⁶

Taistelu oli Armfeldtin mukaan verinen ja ilma täyttyi niin sakeasti ruudinsavusta, että näkyvyys oli lähes olematon ja miesten oli vähän väliä pudottauduttava mahalleen haukkaamaan ilmaa ja ampumaan päästäkseen miesten oli kiivettävä höyryävien ruumiskasojen päälle. Tappioiksi kirjattiin 11 upseeria, 52 aliupseeria, sekä 1420 korpraalia ja sotamiestä, joista osa karkureita. Vihollisen vangiksi jäi 28 upseeria ja 220 aliupseeria ja sotilasta.¹²⁷ Tykistöä menetettiin kuusi kpl kolminaulaista (3 paunan) tykkiä, 2 kpl 8 paunan haupitsia ja viisi lippua. Kenraali-amiraali Apraksinin kirjoittaman raportin mukaan lippuja korjattiin taistelutantereelta kahdeksan, sekä kaksi joukko-osastotunnusta. Savon ja Hämeen rykmentit hajosivat pahoin, jolloin osan miehistä karkasi metsiin ja osa ehkä kotiseuduilleen: *mennyt kotiin maalle*.

1714

Uuteen vuoteen mennessä rykmentti oli saatu koottua uudelleen ja se liitettiin Armfeltin armeijaan noin 600 miehen vahvuusena. Talvella venäläiset liikkuiivat lounaisimmassa Savossa. Hirvensalmella Viipurin ratsurykmentin Pien-Savon komppania voitti 40-miehisen venäläisosaston. Kangasniemellä Långström tuhosi toisen osaston, joka käsitti 80 miestä. Isonkyrön Napuella kylän pelloilla helmikuun 14 p:n armeija kävi ratkaisevan taistelun, johon Savon rykmentti osallistui Iisalmen komppaniaa ja Suur-Savon ratsukomppania lukuun ottamatta, joka vartioi Olavinlinnaa. Armeijan mieliala oli matala ennen yhteenottoa ja sotakomissaari Frisius yritti nostaa mielialaa lupaamalla upseereille kuukauden ylimääräisen palkan ja kuukauden juomarahat niille miehille jotka vapaina, tai vankeina selviäisivät hengissä taistelusta. Armfeltin selostuksen mukaan sotilaat innostuivat:

Miehet innostuivat niin, että sotaiseen tapaan heristelivät kiväärejä ja vakuuttivat haluavansa kestää kaiken. Tämä oli sellainen uskollisuuden ja miehuullisuuden osoitus, ettei heidän asennettaan voi kylliksi kiitellä.¹²⁸

Armfelt määräsi joukot karoliinien lineaariseen muodostelmaan ja rynnäkköön, lähitaistelussa venäläiset menettivät paljon miehiä. Lukumääräisesti kaksinkertainen venäläisarmeija murtautui Armfeltin vasemmasta sivustasta ja taistelu muuttui verilöylyksi.¹²⁹ Osa jalkaväestä yritti muutaman paniikkiin joutuneen upseerien käskystä murtautua vihollisen linjojen läpi. Pakeneminen, tai kuolema oli parempi vaihtoehto kuin joutua venäläisten sotavangiksi. Armfelt murtautui saartorenkain läpi ratsain ja miekalla taistellen.

¹²⁴ Armfeldtin sotaraportin mukaan linjalle ryhmittyi 1100 sotilasta ja saman verran maihinnousun varalla, johon myöhemmin lisättiin 700 ratsumiestä.

¹²⁵ Blandov 2013, 40; Virrankoski 2009, 275. Venäläisten lähteiden mukaan sotilaat: ”olivat löytäneet taistelutahtonsa ja tappelivat hullun lailla”. Myös Armfeldtin raportin mukaan upseerien oli pakotettava sotilaat vetäytymään uhkailemalla.

¹²⁶ Blandov 2013, 52–53. Aleksei Zubovin kartan mukaan Savon rykmentti otti vastaan Brucen ratsuväen ja jalkaväen hyökkäyksen.

¹²⁷ Blandov 2013, 48.

¹²⁸ Hornborg 1955, 204.

¹²⁹ Kujala 2000, 328.

Savon rykmentin kahden pataljoonan tukeutuminen Ison-Kyrön Napuen taistelussa Kyrönjoen varressa 19.2.1714.¹³⁰

Taistelussa 236 upseerin, 252 aliupseerin ja 5036 sotamiehen joukoista kolmannes kaatui, mukana Porin jalkaväkirykmentin eversti Odert Reinhold von Essen. Porin rykmentistä jäi henkiin vain vähän yli sata miestä.¹³¹ Savon rykmentin tappiot olivat 12 upseeria, 9 aliupseeria ja 341 korpraalia ja sotamiestä, joukossa mm. sotamies Pekka Ovaskainen, kapteeni Frans Saxbeck, luutnantit Carl, Carl Johan ja Henrik Johan Tawast. Napuen taistelussa menetettiin yhteensä 3157 miestä, joista jalkaväkeä 2058, ratsuväkeä 405, tykkimiehiä 14 ja nostoväkeä 680. Venäläisten 10 863 sotilaan armeijan tappiot olivat 421 kaatunutta ja 1057 haavoittunutta.¹³² Napuen taistelun jälkeen palasi venäläinen ratsuväki etelään Kuopion kautta ja pakko verotti tien-varren taloja.¹³³ Armfelt vetäytyi hajanaisten joukkojensa kanssa Raahen ja 19.3.1714 taistelukelpoinen jalkaväki käsitti noin 2300 miestä. Syyskuun 13 pv. venäläisten kaleerilaivaston lähestyessä, kuljetettiin sairas-tuneet ja Kyrönjoella haavoittuneet sotilaat sekä Savon ja Viipurin rykmentit neljällä Raahen satamassa olleella laivalla meren yli noin 9 peninkulmaa Uumajasta pohjoiseen, kun taas muu jalkaväki lähti raskaalle marssille maitse Tornion kautta Ruotsiin.

1715

Kajaanin linnaa puolusti 50 miestä savolaista viisikäsjalkaväkeä. Joulukuussa eteni etelästä Savon halki venäläinen ratsuväkiosasto ja yritti valloittaa linnan yllättäen, mutta epäonnistui. Husu värväsi edelleen miehiä Savossa kapteeni Michael Lundeén mukana. Kuopion komppania oli tukeutunut Uumajan seudulle suorittaen vartiopalvelua ja viettäen talven 1716 syvässä lumessa. Kymmenittäin sotilaita sairasteli talven mittaan, muutamia karkasi ja neljä sotilasta kuoli kevään ja kesän kuluessa.

1716

Tammikuussa sai kenraali Afanasi Tshekin tehtäväkseen valloittaa Kajaanin joukoista eversti Mannsteinin jalkaväkirykmentin ja tykistön. Linna antautui helmikuun 24. pnä, jolloin Ruotsin lippu laskettiin viimeisen kerran Suomessa. Sotilaat ja siviiliväki vietiin vastoin antautumissopimusta Venäjälle vankeuteen. Alkukesästä Armfeltin joukot siirtyivät vähitellen etelään, jossa vaiheessa miehistön vaatetus oli riekaleina osan marssiessa paljain jaloin. Kolme sotilasta karkasi marssilla Uumajasta Gävleen. Päämääränä oli Gävle, johon joukot saapuivat elokuun alussa ja jossa ryhdyttiin valmistelemaan talvileiriä. Syksyllä 23.10.1716 pidettiin Savon jalkaväen pääkatselmus Vallentunan Hulthamnissa, vähän Tukholman pohjoispuolella. Rykmentin vahvuus oli silloin 21 upseeria, 35 aliupseeria ja 304 miestä. Kuopion komppanian vahvuus oli yksi upseeri, viisi aliupseeria ja 71 miestä, mukana 30-vuotias palkkasotilas Anders Jäppin, joka oli kotoisin Savolaxista, palvellut armeijassa 6v ja merkitty olleen naimisissa. Karjalan ratsurykmentin Ylä-Savon komppanian vahvuus oli 41 ratsumiestä ja Ala-Savon komppanian vahvuus 84 miestä.

¹³⁰ Kriget i Finland 1714 by H.E. Uddgren, Stockholm, 1909 The Battle of Storkyro (Napue/Lappola) 19th February 1714.

¹³¹ Keskinen & Koskinen 2011.

¹³² Hannula 1929, 119–124; Kangas 1996, 46–47. (Armfeltin tappioiksi on mainittu myös 2449 ja venäläisiltä 1750 sotilasta).

¹³³ Uddgren 1909. Virrankoski 2009, 276.

1716 – 1717

Armfeltin armeija suoritti Uumajan seudulla vartiopalvelusta kovissa olosuhteissa ja ilman toimivaa huoltoa noin puolentoista vuoden ajan. Osasto marssi elokuun 1717 alkuun mennessä etelään, leiriytyen Gäst-riklannin eteläosan rannikkoseudulle, jossa joukkoja täydennettiin Suomesta tulevilla pakolaisilla.

1718

Kesäkuun alussa Kuningas Kaarle XII määräsi kenraali Armfeltin joukot liitettäväksi Jämtlannin armeijaan. Marssi Ruotsin läpi kohti Norjan tuntureita ja Trondheimia alkoi. Tarkoitus oli vallata Norja uudella hyökkäyksellä. Savon rykmentin jalkaväkeä oli täydennysmiesten jälkeen 385 miestä sekä päällystö. Norjan raja ylitettiin 26.8.1718 ja joukot etenivät Steinen ja Skånesin valloitusten jälkeen lähelle Trondheimia Stjördalin joelle, joka osoittautui mahdottomaksi ylittää. Armfelt rakennutti lauttasillan, mutta sateiden aiheuttama tulvavesi murskasi sen mennessään. Sade pehmensi myös tiet ja olosuhteet muuttuivat yhä kurjemmiksi. Armeija lähti perääntymään sillä muonaa ei saatu ostettua paikallisilta talonpojilta. Seutua oli kohdannut samana vuonna täydellinen kato. Savon rykmentin eversti Stiernchantzin 300 (600) taistelukelpoisesta sotamiehestä ja upseereista koostuva osasto lähti 26.9.1718 norjalaisilta vallatuilla veneillä Trondheimin vuonossa olevalle Ytteröyn saarelle hankkimaan elintarvikkeita, kuten lampaista. Mukaan lähtivät Kuopion ja Pieksämäen komppanian miehet. Nälästä kärsivät upseerit unohtivat kuitenkin tiedustelun ja perillä osasto joutui norjalaisten yllättämäksi. Stiernchantz pääsi hädin tuskin pakenemaan, menetettyään kaatuneena korpraali Antti Krögaren sekä sotavankeina kaksi upseeria ja 50 miestä.

Vuoden 1719 katselmuskirjojen mukaan Kuopion komppaniasta vangiksi joutuivat upseereista ainakin vänrikki Anders Håfren, vääpeli Josep Laure sekä kaksi muuta aliupseeria ja 50 sotamiestä, joiden joukossa musketööri Anders Jäppin. Vangit kuljetettiin Trondheimiin, jossa yhteydessä todettiin, että sotilaat ovatkin suomalaisia, eivätkä puhu ruotsia. Tämän jälkeen vangit kuljetettiin riekaleisissa asuissaan Trondheimin kaupungintalolle, jossa heitä esiteltiin kaupunginviskaaleille ”hyvänä viihdenumerona”. Myös Pieksämäen komppanian Gustaf Jäppin joutui vangiksi samassa operaatiossa, kuten varusmestari Antti Takkinen, rumpali Simo Kitunen Puumalan komppaniasta, sekä lippumies Gert Bergman ja majoittaja Gabriel Wirilander Juvan komppaniasta.¹³⁴ Kaikkiaan Norjan retkelle osallistui noin 7500 miestä, joista noin puolet suomalaisia. Marraskuun 30 pv. Kaarle XII kaatui päähän osuneesta musketinkuulasta ja Armfelt sai käskyn vetäytyä pikaisesti Ruotsiin. Tuhoisa paluumarssi – kuolonmarssi – Störenistä saattoi alkaa jouluaattona 1718. Lumimyrskyssä ja purevassa pakkasessa Savon rykmentistä kuoliaaksi tuntureille paleltui kaikkiaan 87 miestä. Kuopion komppania menetti paleltuneina 13 miestä. Komppanian kokonaistappioiksi kirjattiin 20 miestä, eli henkiin jäi 37 kaikkiaan 57 retkeen osallistuneesta. Norjan retken yhteistappiot olivat suuret, sillä paluumarssille lähteneistä 5000 miehestä kaikkiaan noin 2300 miestä jäättyi vuorilla kuoliaaksi. Norjalaiset talonpojat hautasivat kuolleet sotilaat joukkohautoihin. Paluumarssia seuranneiden viikkojen aikana pahoihin paleltumisvammoihin kuoli lisää lähes 1400 miestä, joten kokonaistappiot nousivat noin 3450 mieheen. Myös kuormastomiehiä paleltui hankkeen sadoittain. Kuningas Kaarle XII:n suuruudenhulluus sai traagisen lopun ja samalla alkoi Ruotsin suurvallan luuhistuminen.¹³⁵

1719

Savon rykmentin yli 600 sotilaasta oli tammikuussa jäljellä vain 135 miestä ja päällystö. Varsin moni jäljellä olevista oli palelluttanut jalkansa, kätensä, korvansa tai silmänsä. Sotavangit vapautettiin syyskesällä ja he saivat palata yksiköihinsä. Vapauduttuaan vankeudesta Anders Jäppin palasi kävellen ja talonpoikien hevoskyydillä Gävleen, ilmoittautuen takaisin komppaniaansa. Merkintöjen mukaan vänrikki Håfren palasi vankeudesta 19.9.1719. Anders hävitti vankeutensa aikana kaikki varusteensa ja sai Norjasta mukaansa vain vanhan hatun, kuitaten itselleen uudet karoliinivarusteet hävinneiden tilalle. Ratsuväki säilyi tuntuvasti vähemmin tappioin Norjassa. Rykmentin pääkatselmus pidettiin Sundsvallissa 1.11.1719. Ehkä Andersin

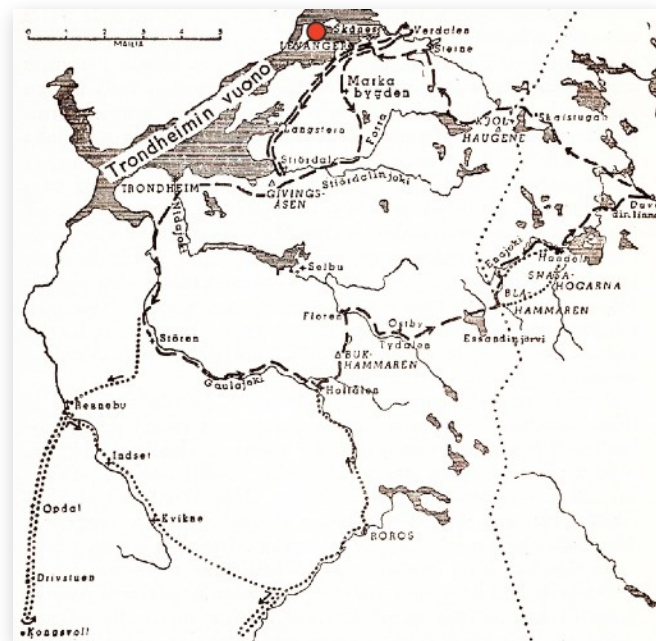
¹³⁴ Saloheimo 1990, 582. Gustaf Jäppinen oli syntyisin samasta Suontientaipaleen Kukkolan kylästä, josta Andersin esi-isä lähti kohti Kuopiota muutamaa sukupolvea aikaisemmin.

¹³⁵ Kuvaja 2008, 237–239.

hengen pelasti sotavankeus Norjassa. Tutkijoiden mukaan karoliiniarmeijan sotatoimissa vangiksi joutumisen voi ajatella toimineen selviytymisen strategiana sillä perusteella, että vangiksi joutuneista palasi kotimaahan suurempi osa kuin rykmentin mukana alusta loppuun marssineista? Ytteröyn saareen muonanhakuun lähteneen osaston tarkoituksena oli tuskin antautua norjalaisille. Tutkijat ovat luonnehtineet harvoja Norjan retken lumimyrskyssä hengissä selvinneitä, kuten kolmea Porin rykmentin Everstiluutnantin komppanian miestä ”supersotilaiksi”.¹³⁶ Olosuhteet ja varusteet huomioiden voi todeta, että jokainen Norjan retkelle tai muihin sotatoimiin osallistunut eloon jäänyt sotilas oli nykymittapuun mukaan supersotilas. Pieksämäen komppaniasa palvellut Gustaf Jäppinen pääsi karkaamaan vankileiriltä, mutta palellutti itsensä pahoin. Tarkempaa tietoa Gustafin vammoista ei ole, mutta aikalaiskuvausten mukaan sotilaiden paleltuneita raajoja tai niiden osia amputoitiin: *elleivät ne ehtineet sitä ennen irrota itsestään*.¹³⁷ Gustaf Jäppin oli Norjan retken jälkeen enää ”auttavasti elossa” ja vapautettiin myöhemmin palveluksesta.¹³⁸ Vadstenan sotilashuonekassa myönsi Gustaf Jäppiselle sotilaseläkkeen 16.4.1730.¹³⁹

1720

Savosta otettiin kolmasosa koko viljasadosta veroksi miehitysvoiman toimesta. Karjalan ratsurykmentti joutui keväällä puolustamaan toiminta-alueitaan Uumajan seutua venäläisiä vastaan. Kummankin savolaiskomppanian ruoka- ja tarvikevarastot paloivat Uumajassa. Savon jalkaväkirykmentti siirrettiin etelään Gävlen tienoille, josta käsin se järjesti partioretkiä Suomeen sekä torjui useita venäläisten maihinnousuyrityksiä. Väenotto ei enää onnistunut venäläisten varuillaan olon johdosta ja vain 5 alokasta merkittiin rulliin. Pääkatselmus pidettiin Gävlessä 15.9.1720 ja luetteloon merkittiin sotamies Anders Jäppin Tuovilanlahden ruodusta N:o 35, kotiseuduksi Sawälax, iäksi 34v, palvelusvuosia 10 ja naimisissa olevaksi. Samalla luetteloihin merkittiin Juvan komppaniasta sotamies Petter Jäppinen ja Pieksämäen komppaniasta sotamies Gustaf Jäppinen, joka seuraavana vuonna vapautettiin palveluksesta. Anders kuittasi ennen katselmusta uudet varusteet:

Armfeltin Norjan retken ylimalkainen reitti ja punaisella merkitty Ytteröyn saari, jossa Anders Jäppin jäi norjalaisosaston vangiksi.¹⁴⁰

¹³⁶ Keskinen & Koskinen 2011, 68.

¹³⁷ Hansson 2003, 220.

¹³⁸ Lappalainen 1961, 364–365.

¹³⁹ Holopainen, Väinö 2010–2016. URL: http://www.rajpuro.net/savojr/vadstena/savo_elake_r1678.html

¹⁴⁰ Hornborg 1955, 249.

Pääkatselmuksen jälkeen saanut rykmentiltä: ¹⁴¹

- Musketti ja hihna
- Pistin ja miekka
- Laukku ja hihna
- Ruuti- ja öljysarvet kiinnikkeineen
- Hyväkuntoinen Karpus - hattu
- Hansikkaat
- Vyö/hihna (miekan)
- Kankaiset housut
- Paitaa varten palttinaa 5 1/2 kyynärää
- Palkkaa 4 penniä hopearahana
- Kaulaliina
- Pari sukkia
- Pari kenkiä

Ammustarpeita:

- Ammuksia kaliiperina 24 kpl
- Samoja puhtaina kuulina 20 kpl (af amunit: Calib 24 st: d:o reene Kuhl: 20 st:)"
- Ruutia 20 laukaukseen
- Piikiviä 3 kpl

1721

Uudenkaupungin rauha syntyi elokuun 20 pv. vuonna 1721. Ruotsin suurvalta-asema luhistui kuningaskunnan luopuessa Baltian maista, Inkerinmaasta ja Kaakkois-Suomesta. Viipuri, Käkisalmi ja Sortavala jäivät Venäjän puolelle. Pääkatselmus pidettiin Gävlessä 21.9.1721, jossa Kuopion komppanian palkkasotilas Anders Jäppisestä kirjattiin viimeiset merkinnät: Täfwilax, Anders Jäppin, Safwolax, ikä 35v, 11 palvelusvuotta. Rauhan jälkeen pääosa joukoista kotiutettiin, mutta Savon ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentit sekä Karjalan ja Uudenmaan rakuunat pääsivät palaamaan kotimaahan vasta vuonna 1722.¹⁴² Anders erosi palveluksesta seuraavana vuonna 1723. Kuopion tuomiokirjojen merkintöjen mukaan hän erosi omasta pyynnöstään.¹⁴³ Vuosilta 1722-1734 ei ole katselmuskirjoja, mutta Kuopion pitäjän vuoden 1727 henkikirjaan on merkitty Tuovilanlahden ruotuun sotilas Jeremias Munckin vaimo.

¹⁴¹ Suomenos: Veikko Holopainen 2012. Alkuperäinen teksti: (*Sedermehra Gen: Munstringen fått. Af Regem:te Musq:t med Rem, Bajonett och Wårja, Taska med Rem, Kruth_olja horn med fång wåhl:e Karpus*, m: hanskor, m: Gehång, Klådes byxor Skiort lärft, 5 t al:n p:r 4 1/3 Sm:t, hals duuk, par Strumpor och par skoor. af amunit: Calib 24 st renne Kuhl: 20 st: Kruth 20 skått, flint stenar 3 st:).

¹⁴² Hansson 2003, 221.

¹⁴³ 1730 talvi s.113 /nide oo.33 / rulla ES 2013 /kuva 112.

Kuopion käräjäoikeuden tuomiokirjat 1722-1731, vastaajana entinen sotilas Anders Jäppin.

070

Jatkettiin asian käsittelyä jutussa, jossa palveluksesta eronnutta ja avioliitossa olevaa sotamies Antti Jäppistä syytettiin rakuuna Hannu Aspbohmin kihlatun Anna Kinnuttaren Makaamisesta. Asiassa oli antanut tuomionsa Porvoon konsistori, joka oli siirtänyt asian 24. huhtikuuta kuluvaan vuotta Turun hovioikeudelle.

112

Avioliitossa oleva palveluksesta eronnut sotamies Antti Jäppinen muistutti tuomion saamisesta jutussa, jossa häntä syytettiin edellisen vuoden kesä- ja syyskäräjillä naikkonen Anna Kinnuttaren Makaamisesta. Asiaa ei voitu käsitellä, sillä oikeus ei ollut vielä saanut kihlakunnantuomari Nidelbergiltä Juvan käräjien tuomiota koskien Anna Kinnuttaren makaamista, joka oli tapahtunut avioliitossa olevan rakuuna Aspbohmin kanssa. Allekirjoittanut on ollut yhteydessä kyseisen kihlakunnantuomarin kanssa, ja viimeinen kirje on päivätty 24. marraskuuta edellisenä vuonna. Kirjattiin jatkokäsittelyä varten.

120

Sotamies Antti Jäppinen vaati lautamies Jussi Miettiseltä Kasurilasta kuutta kappaa rukiita, jotka tämä oli ottanut Jäppisen vaimolta ollessaan starostana.¹⁴⁴ Mieltinen kielsi viljan olleen rukiita, ja sanoi rakuunoiden löytäneen vaimolta viisi kappaa ohria, jotka oli viety makasiiniin rakuunoiden tarpeiksi. Kun Mieltinen tarjoutui valalle, vapautettiin hänet Jäppisen vaateesta.

370

Nimismies Henrik Hoffren ilmianto palveluksesta eronneen ja avioliitossa olevan sotamies Antti Jäppisen ja naikkonen Anna Kinnuttaren Tuovilanlahdesta, jotka olivat olleet keskenään lihallisessa yhteydessä. Syytetyt tunnustivat vapaaehtoisesti, että he olivat olleet lihallisessa yhteydessä edellisen vuoden 30. päivä heinäkuuta. Suhteesta oli syntynyt tyttölapsi 19. huhtikuuta kuluvaan vuotta. Lapsi oli kuollut luonnollisen kuoleman kuuden viikon kuluttua lautamiesten Paavo Eskelisen ja Pekka Mykkäsen todistuksen mukaan. Kinnutar tunnusti synnyttäneensä aiemmin poikalapsen aviolupauksen alla Juvan pitäjässä luutnantti Johan Nordbergin rakuunalle Hannu Aspbohmin. Tämä makaaminen oli käsitelty, mikäli hän muisti oikein, kyseisen pitäjän käräjillä vuonna 1724. Kinnuttaren oli Porvoon tuomiokapituli julistanut Aspbohmin aviovaimoksi.¹⁴⁵ Kuopion kirkkoherra Henrik Argillanderilla oli hänen mukaansa tästä kirjallinen todistus, jonka Juvan kappalainen Abraham Poppius oli antanut. Anna oli siksi saanut nauttia esteettä ehtoollista tässä seurakunnassa. Jäppinen oli maannut hänet sen jälkeen, kun Anna oli jo nauttinut ehtoollista. Jäppinen sanoi saaneensa tietää Annan miehestä vasta kaksi viikkoa makaamisen jälkeen. Tästä hän oli kuullut Olavinlinnan malmilla rykmentin kokoontumisessa. Sitä hän ei sanonut muistavansa, kuka asiasta oli puhunut. Toisena päivänä oikeuteen tuotiin kyseisen kappalainen Poppiuksen 9. heinäkuuta 1727 allekirjoittama todistus. Sen mukaan Porvoon konsistori oli antanut asiassa lausunnon, jonka mukaan Kinnutar oli ripitetty Juvalla 31.

¹⁴⁴ Huhtamies 2000, 30–31; Vilksen 2005, 407–410, 422 ja 447. Stratosta eli ruotumestari toimi ruodun esimiehenä huolehtien mm. ruoturahan keräämisestä, informoiden kutsuntalautakuntaa oman ruotunsa tilasta ja osallistuen uusien sotilaiden valintaan. Anders ei pystynyt näyttämään lautamiehen rukiinottoa toteen, mutta katsoi vaimonsa joutuneensa mielivaltaisen pakko-oton kohteeksi. Kotiutuneiden sotamiesten oli palautettava upseerien ohella oma asemansa paikallisissa yhteisöissä ja kruunun töissä palvelleen palkkasotilaan käräjävoitto olisi sopinut pyrkimykseen mitä parhaiten.

¹⁴⁵ Vilksen 2005, 458–470. Andersin ja Annan kokemat vuosia kestäneet *sivellisyyskäräjät* olivat yleisiä Isonvihan jälkeen aina 1730-luvulle saakka ja ne olivat omiaan lisäämään levottomuutta. Suuri osa käräjistä koski miehityskaudella venäläisten kanssa irtosuhteisiin ryhtyneitä naisia. Epäilemättä tuskaa lisäsi se, että Andersin ja Annan lapsi (*huorikas*) kuoli muutaman viikon ikäisenä. Toisaalta Anna ei ollut langennut kaikkein alimpaan kastiin – *ryssänhuoraksi* – sillä molempien irtosuhteiden kumppanit olivat suomalaisia. Jos Anna olisi ”saastuttanut” itsensä venäläissotilaille, olisi hän saanut kantaa ryssänlutan leimaa ja kuulla kyläläisten nimittelyä loppuelämänsä ajan. Miehiä ja varsinkaan kruunun sotilaita ei tällaisten tapausten jälkeen nimitelty.

toukokuuta samana vuonna. Rakuuna Aspbohm sen sijaan oli paennut Venäjällä oleskelevan vaimonsa luo kaksi vuotta aiemmin. Kirje oli annettu Annalle, sillä hän oli ilmoittanut aikovansa Kuopioon noutamaan sinne jäänyttä lastaan ja mahdollisesti jäävänsä pitäjään, jotta hän saisi nauttia esteettä ehtoollista. Maaherra Frisenheim oli entisen kruununvouti Henrik Ithimaeuksen kirjeen johdosta kirjoittanut 21. joulukuuta 1728 kihlakunnantuomari Jakob Nidelbergille, että Juvan syyskäräjillä 1727 esillä ollutta Kinnuttaren makaamista ei ollut voitu tutkia loppuun, sillä tämä oleskeli Kuopiossa. Siksi Nidelberg vaati Kinnutarta vastaamaan syytteeseen Juvan kuluvan vuoden talvikäräjille. Nimismies ilmoitti, ettei hän ollut voinut jäljittää Kinnutarata ennen kuin nyt, kun tämä oli tullut vapaaehtoisesti käräjäpaikalle makaajansa Jäppisen kanssa. Kinnutar tuli lähettää ensin tuomittavaksi Juvalle ja Nidelbergin tuli huolehtia, että tämä tulisi sitten vastaamaan Kuopion käräjille.

452

Jatkettiin sotamies Antti Jäppisen ja rakuuna Hannu Aspbohmin kihlatun Anna Kinnuttaren makaamisasiaa. Porvoon konsistori oli lähettänyt asian 26. huhtikuuta 1731 Turun hovioikeudelle jatkokäsittelyä varten.¹⁴⁶

375

Nimismies Henrik Hoffren kantoi naimatonta talollisenpoika Paavo Paavonpoika Jäppistä ja naikkonen Riitta Tikatarta Tavisalmelta vastaan siitä, että nämä olivat olleet salavuoteudessa ja Riitta oli synnyttänyt suhteesta edellisen vuoden 1728 marraskuussa tyttölapsen. Koska he olivat ensikertalaisia, tuomittiin Jäppinen kymmenen hopeataalarin ja Tikatar viiden hopeataalarin sakkoon kuninkaallisen säädöksen 22. toukokuuta 1694 mukaan ja kirkonrangaistukseen yhtenä sunnuntaina Kirkkojärjestyksen 9 luvun 4 pykälän mukaan. Lisäksi Jäppinen tuomittiin maksamaan kuninkaallisen säädöksen 5. helmikuuta 1697 mukaan lapsen elatukseksi vuosittain puoli tynnyriä viljaa kunnes se pystyisi itse elättämään itsensä. Koska kummallakaan ei ollut rahaa sakkoihin, korvasi Jäppinen ne neljällä parilla raippoja ja Tikatar kahdella parilla piiskaa.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Antti Jäppisen saamista tuomiosta ei ole löytynyt pöytäkirjaa, mutta tuomion ankaruudesta antaa kuvan oheinen Paavo veljeä koskeneen vastaavan makaamisjutun tuomio.

¹⁴⁷ Kuopion käräjäoikeuden pöytäkirjat 1722-1731: 1722 talvi s.121 /nide oo.25 / rulla ES 2011 /kuva 120; 1729 kesä s. 371 /nide oo.32 / rulla ES 2013 /kuvat 370, 372 ja 374; 1730 talvi s.113 /nide oo.33 / rulla ES 2013 /kuva 112; 1730 kesä s.453 /nide oo.33 / rulla ES 2013 /kuva 452; 1731 talvi s.70 /nide oo.34 / rulla ES 2014 /kuva 070. Käännökset: FT Veli-Pekka Toropainen, Turku 31.5.2010.

Kirjallisuus

Adamson, Bil. *A Response to the UDP report - risks for health and safety from uranium development*. Clean Green Saskatchewan. Saskatoon, SK. Canada 2009.

Asplund, Henrik. *Kymittae. Sites, centrality and long-term settlement change in the Kemiönsaari region in SW Finland*. Annales Universitatis Turkuensis 312, Humaniora. Turku 2008.

Blandov, Aleksei. *Kostianvirran taistelu - Pälkäne 1713*. Juvenes Print, Tampere 2013.

Blank, Malou. Sjögren, Karl-Göran. Kinpper, Corina. M Frei, Karin. Malmström, Helena. Fraser, Magdalena. Svensson, Emma M. Günther, Torsten. Yngve, Hannes. Jakobsson, Mattias. Götherström, Anders. Storå, Jan. *Mobility patterns in inland southwestern Sweden during the Neolithic and Early Bronze Age*. Archaeological and Anthropological Sciences (2021) 13: 64. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12520-021-01294-4>.

Burenhult, Göran. *Arkeologi i Norden 2. Europa och Norden 400–1050 eKr*. Stockholm 1999.

Callmer, J. *Comments on Daniil Avdusin, Smolensk and the Varangians According to the Archaeological Data*. Norwegian Archaeological Review vol. 4 no. 2. 1971.

Carlsson, Dan & Selin, Adrian. *In the footsteps of Rurik. A guide to the Viking History of Northwest Russia*. (© 2012 NDCP- The Northern Dimension partnership for Culture's Steering Committee and the authors. URL:<http://www.academia.edu/3763126>.

Curry, Andrew. *The First Vikings: Two remarkable ships may show that the Vikings storm was brewing long before their assault on England and the continent*. Archaeology: A publication of the Archaeological Institute of America. July/August 2013. (URL: <https://www.archaeology.org/issues/95-1307/features/941-vikings-saaremaa-estonia-salme-vendel-oseberg>).

Dallen, J. Timothy. *The Decline of Finnish Ethnic Islands in Rural Thunder Bay*. University of Waterloo, Ontario. The Great Lakes Geographer Vol. 2, No. 2. Canada 1995.

D'Amato, Raffaele. *The Varangian Guard 988–1453. Men at Arms 459*. Osprey Publishing. Oxford 2010.

Duczko, Wladyslaw. *Viking Rus. Studies on the Presence of Scandinavians in Eastern Europe*. The Northern World, Volume 12. Brill Academic Publishers 2004.

Edgren, Torsten. *The Eastern Route: Finland in the Viking Age*. Teoksessa: *Vikings. The North Atlantic Saga*. Smithsonian Institution Press. Washington-London 2000.

Edquist, Samuel. *I Ruriks fotspår. Om forntida svenska österledsfärder i modern historieskrivning*. Södertörn Academic Studies 47. Södertörns högskola. Stockholm 2012.

Eldjárn, Kristján. *Kuml og Haugfé. Úr Heidnum á Íslandi*. (2. Útgáfa). Reykjavík 2000.

Family Tree DNA. (URL: <http://www.familytreedna.com/public/n1c1>); Big-Y ja Y Full tulokset.

Haara, Pekka. Tyyntä ja myrskyjä - Valtiollisen elämäme heijastumia varpaisjärveläisten elämään. Teoksessa: *Varpaisjärvi* (toim. Haara, Marjatta ja Haara, Pekka). Kuopio 1986.

Haataja, Antti. *Rusalan Haatajien suku kuvin ja keromuksin*. [A.Haataja] 1997.

Haggren, Georg. *The Colonization of Western Uusimaa in the Middle Ages*. Teoksessa: *Colonists on the Shores of the Gulf of Finland*. Vantaan kaupunginmuseon julkaisuja n:o 22. Lahti 2011.

Halminen, Matti. *Sointula. Kalevan kansan ja Kanadan suomalaisten historiaa*. Helsinki 1936.

Hansson, Anders. *Armfeldts karoliner*. ScandBook, Falun 2003.

Hedeager, Lotte. *Scandinavia before the Viking Age*. Teoksessa: *The Viking World*. Edited by Stefan Brink, Neil Price. Routledge 2008.

Hedenstierna-Jonson, Charlotte. *Rus', Varangians and Birka warriors. The Martial Society. Aspect of warriors, fortifications and social change in Scandinavia*. (Eds. Lena Holmquist Olausson and Michael Olausson). Archaeological Research Laboratory. Stockholm university 2009.

Hedenstierna-Jonson, Charlotte. *The Birka Warrior. The material culture of a martial society*. Doctoral Thesis in archaeological Science. Stockholm University 2006.

Heller, James, Thornhill, Philip and Conard Bruce. *New views on the hypothesis of respiratory cancer risk from soluble nickel exposure; and reconsideration of this risk's sources in nickel refineries*. Journal of Occupational Medicine and Toxicology. 2009; 4: 23.

Hietanen, Lea. Kuopion pitäjän vanhin asutushistoria. Teoksessa (Toim. Antti Rytönen): *Kuopion pitäjän kirja*. Kuopio 1975.

Hillerdal, Charlotta. *Vikings, Russ, Varangians. The "Varangian problem" in View of Ethnicity in Archaeology*. Current Swedish Archaeology, Vol. 14, 2006.

Hofstra, Tette & Samplonius, Kees. *Viking Expansion Northwards: Medieval Sources*. Arctic VOL. 48, NO. 3 (September 1995) S. 235-247.

Holopainen, Väinö. *Savon rykmentti*. (URL: <http://www.rajpuro.net/savojr/rykmentti.html>).

Hornborg, Eirik. *Karoliini Armfelt ja kamppailu Suomesta Isonvihan aikana*. WSOY. Porvoo 1955.

Huhtamies, Mikko. *Sijaissotilasjärjestelmä ja väenotot. Taloudellis-sosiaalinen tutkimus sijaissotilaiden käytöstä Ala-Satakunnan väenotoissa vuosina 1631–1648*. Yliopistopaino, Helsinki 2000.

Huovila, Marja; Liskola, Pirkko; Piilahti, Kari-Matti. *Sukututkimuksen käsikirja*. WS Bookwell Oy, Juva 2009.

Häkkinen, Jaakko. *Scandinavian origin of the Rurikid N1c1 lineage*. Helsinki 2012. (URL: <http://www.elisanet.fi/alkupera/Rurikid.pdf>).

Häkkinen, Jaakko. *N1c1-phylogeny*. Helsinki 2012 ja 2013 (URL: <http://www.elisanet.fi/alkupera/N1c1Eng67.pdf>, <http://www.elisanet.fi/alkupera/N1c1tree.pdf>).

Häkkinen, Jaakko. *Geenisukututkimus: mitä, miksi ja miten?* Helsinki 2010. (URL: <http://www.elisanet.fi/alkupera/Geenisukututkimus.pdf>).

Ikonen, Tapani. *Ikosen suku, osa 1 – Etelä-Karjala, Savo, Pohjanmaa*. Hämeenlinna 2002.

Impiö, Ville. *Metsähallintoa korven kansan parissa. Metsähallituksen Ranuan hoitoalue vuosina 1905–1939*. Pro gradu, Oulun yliopisto 2013.

Jäppinen, Jouni & Immonen, Visa. *Loviisan Viirankosken vyökoukku ja sen ennallistus*. Suomen Arkeologinen Seura. Muinaistutkija 4/2017.

From Viking to crusader - the Scandinavians and Europe 800–1200.
Nordic Council of Ministers, 1992. (s. 74 - 83).

Jensen, Jørgen. *Danmarks Oltid. Yngre Jernalder og Vikingetid 400 e.Kr.–1050 e.Kr.* Gyldendal Boghandel, Denmark 2004.

Jäppinen, Viljo. *Jäppisen suku Juuan pitäjän Joroisten neljänneksen Hietaisten kymmenenneksestä*. Sukututkimus. Turku 2008.

Kangas, Tomi. *Uudenkaupungin "siunattu" rauha 1721 - Suuren Pohjansodan ja Isonvihan päätös*. Uudenkaupungin Merihistoriallinen yhdistys ry 1996. Agricola - Suomen historiaverkon julkaisusarja. (URL: <http://agricola.utu.fi/julkaisut/julkaisusarja/uudenkaupungin-rauha/>).

Kankaanpää, Matti. J. *Suuri Pohjansota, Isovihan ja suomalaiset*. Gummerus. Jyväskylä 2001.

Keskinen, Jouni & Koskinen, Ulla. *Ruotusotamiehenä suuressa Pohjan sodassa*. Suomen Sukututkimusseuran aikakauskirja Genos 2/2011.

Korpela, Jukka. *Idän orjakauppaa keskiajalla. Ihmisryöstöt Suomesta ja Karjalasta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Historiallisia tutkimuksia 266, Helsinki 2014.

Koukka, Tommy. *Jäppisten suku*. Sukututkimus. Kerava 2010. (Kuopion Jäppisten osalta päivitetty versio 30.6.2014).

Krats, Peter V. *Suomalaiset Nikkelialueella: Finns in the Sudbury area, 1883-1939*. Polyphony 1983. 5 (1). pp. 37-48. The Multicultural History Society of Ontario.

- Kriiska, Aivar & Tvaari Andres. *Viron esihistoria*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1105. Helsinki 2007.
- Kujala, Antti. *Kruunu, aateli ja talonpojat 1630–1713. Verot, vuokrat ja valtasuhteet*. Yliopistopaino, Helsinki 2010.
- Kujala, Antti. *Suomi suuressa pohjan sodassa 1700–1714*. Suomen historian yliopistokurssi, moniste. Helsinki 2001.
- Kujala, Antti. *The Breakdown of a Society: Finland in the Great Northern War 1700–1714*. Scandinavian Journal of History, Vol. 25, 2000.
- Kuronen, Jouni. *Sukuselvitys Pekka Jäppisen (Nilsiä) esipolvista*. Joensuu 2009.
- Kuvaja, Christer. *Karolinska Krigare 1660–1721*. Schildts Förlags AB. Keuru 2008.
- Lappalainen, Pekka. *Pieksämäen seudun historia I, Pieksämäki, Jäppilä, Virtasalmi ja Pieksämäen kauppala*. 870s. 1961.
- Lappalainen, Tuuli. *Human genetic variation in the Baltic Sea region: Features of population history and natural selection*. Helsingin yliopisto 2009.
- Latvakangas, Arto. *Varjagikysymys vanhemmassa ruotsalaisessa historiankirjoituksessa*. Turun Historiallinen Arkisto no 37. Turku 1982.
- Lehtosalo-Hilander, Pirkko-Liisa. Esihistorian vuosituhanneet Savon alueella. Teoksessa: *Savon historia I*. Kuopio 1988.
- Lightfoot, Nancy E., Pacey, Michael A. and Darling, Shelley. *Gold, Nickel and Copper mining and Processing. Chronic Diseases in Canada. Volume 29. Supplement 2*. Public Health Agency of Canada, Ottawa, Ontario 2010.
- Lind, John H. *Problems of Ethnicity in the Interpretation of Written Sources on Early Rus'*. Slavica Helsingiensia 27. Helsinki 2006 (PDF).
- Lindström-Best, Varpu. *The Finns in Canada*. Canadian Historical Association. Ottawa 1985.
- Mikkola, Esa. *Mikkeli Orijärvi Kihlinpelto. Rautakautisen asuinpaikan ja muinaispeltoehtoien kaivaus*. Museovirasto, arkeologian osasto 2006.
- Nilsson, Jens. *Sukututkijan Savo*. Suomen Sukututkimusseura. Aikakauskirja Genos 1/2013.
- Peets, Jüri. Allmäe, Raili. Maldre, Liina. Saage, Ragnar. Tomek, Teresa. Lõugas, Lembi. *Research Results of the Salme Ship Burials in 2011–2012*. Archaeological Fieldwork in Estonia 2012 (s.43–60).
- Peets, Jüri. *Salme muinaslaevade arheoloogilised uurimistööd on lõppenud*. Navigaator 3/2012, 70–76.
- Peets, Jüri; Allmäe, Raili; Maldre, Liina. Archaeological investigations of Pre-Viking Age burial boat in Salme village at Saaremaa. Archaeological fieldwork in Estonia 2010.
- Pedersen, Anne. Scandinavian Weaponry in the Tenth Century. The Example of Denmark. Teoksessa: (Toim. Nocolle, David). *Companion to Medieval Arms and Armour*. The Boydell Press, Woodbridge. Great Britain 2002.
- Pirinen, Kauko. *Suomen vanhimmat tuomiokirjat – I Savon tuomiokirjat 1559 ja 1561–1565*. Helsinki 1954.
- Pirinen, Kauko. Savon keskiaika. Teoksessa: *Savon historia I*. Kuopio 1988.
- Pirinen, Kauko. Rajamaakunta asutusliikkeen aikakautena 1534–1617. Teoksessa: *Savon historia II:1*. Pieksämäki 1982.
- Price, Douglas T. Peets Jüri Allmäe, Raili. Maldre, Liina. Price, Neil. *Human Remains, context, and place of origin for the Salme, Estonia, boat burials*. Journal of Anthropological Archaeology 58 (2020) 101149. ScienceDirect, Journals&Books.
- Pöyhönen, Juhani. *Suomalainen sukunimikartasto*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 693. Helsinki 1998.

Rajala, Maija. *Maaseudun työväestön asunto-olot 1800- ja 1900-lukujen taitteessa - Todellisuus ja ihanteet*. Pro gradu. Tampereen yliopisto 2014.

Rimpeläinen, Jenni. *Paikannimen monet tarinat. Varkautelaisten kansanetymologia tulkintoja kaupunkinsa ja sen lähialueiden paikannimistä*. Pro gradu tutkielma, Itä-Suomen yliopisto. Joensuu 2011.

Ruuskanen, Esa. *Viholliskuvien ja viranomaisiin vetoamalla vaiennetut työväentalot*. Jyväskylä Studies in Humanities 63. Jyväskylän yliopisto 2006.

Rytkönen, Antti. (Toim.). *Kuopion pitäjän kirja*. JYY:n Kotiseututarja. Kuopio 1975.

Saag Lehti, Laneman, Varul, malve, Valk, Razzak, Shirobokov, Khartanovich, Mikhaylova, Kushniarevich, Scheib, Solnik, Reisberg, Parik, Saag Lauri, Metspalu Ene, Rootsi, Montinaro, Remm, Mägi, D'Atanasio, Crema, Diez-del-Molino, Thomas, Kriiska, Kivisild, Villems, Lang, Metspalu Mait, Tambets. *The Arrival of Siberian Connecting the Eastern Baltic to Uralic Speakers Further East*. Current Biology. Author manuscript; available in PMC 2019 May 31. (Current Biology, Volume 29, Issue 10. (20.5.2019, s. 1701–1711.e16).

Saari, Oiva W. *From Meteorite Impact to Constellation City. A Historical Geography of Greater Sudbury*. Wilfrid Laurier University Press. Waterloo, Ontario, Canada 2013.

Saksa, Aleksandr. *Rautakautinen Karjala. Muinais-Karjalan asutuksen synty ja varhaiskehitys*. Studia Carelia Humanistica 11. Joensuun yliopisto 1998.

Salmela, Elina. *Genetic Structure in Finland and Sweden. Aspects of population history and gene mapping*. University of Helsinki 2012.

Salmi-Nikander, Kirsti. *Crooks and heroes, priests and preachers. Religion and socialism in the oral-literary tradition of a Finnish-Canadian mining community*. (URL: <http://www.genealogia.fi/emi/art/index5e.htm>).

Saloheimo, Veijo. *Itäsuomalaista liikkuvuutta 1600- luvulla. Savosta ja Viipurin Karjalasta poismuuttaneita*. Suomen Sukututkimusseuran julkaisuja N:o 46. Painatuskeskus Oy. Helsinki 1993.

Saloheimo, Veijo. Savo suurvallan valjaissa 1617–1721. Teoksessa: *Savon historia II:2*. Gummerus. Kuopio 1990.

Sarkamo, Ville. *Karoliinien soturiarvot. Kunnian hallitsema maailmankuva Ruotsin valtakunnassa 1700-luvun alussa*. Jyväskylä Studies in Humanities 167. Jyväskylän yliopisto 2011.

Sholman, Attius Margareta. *Testimony from Gotland island of Viking journeys east*. Historiska Nyheter. Olga & Ingegerd. Historiska Museet, Stockholm 2004–2005.

Steenland, Kyle & Brown, David. *Silicosis among Gold Miners: Exposure-Response Analyses and Risk Assessment*. American Journal of Public Health. October 1995, Vol. 85, No. 10.

Suvanto, Seppo. Keskiaika. Teoksessa: *Suomen Historia*. Weilin+Göös. Espoo 1985.

Taanio, Hannu. *Savon Historia II:2*. (URL: <http://hannutaanio.lausas.org/text/sotavaki.html>).

Tervonen, Päivi. *Vuolijoen kulttuurimaiseman kerroksia*. Kainuun ympäristökeskus. Kajaani 2003.

The Historic Photo Archive for Sudbury. (URL: <http://www.sudburysuffolk.co.uk/photoarchive/default.asp>).

The Mining History of the Sudbury area. (URL: <https://uwaterloo.ca/earth-sciences-museum/resources/mining-canada/mining-history-sudbury-area>).

Tvauri, Andres. *The Migration Period, Pre-Viking Age, and Viking Age in Estonia*. Estonian Archaeology 4. Tartu University Press 2012.

Tuovilanlahden kylän historiaa. Tuovilanlahden historiapiiri. Kuopio 1989. ISBN 952-90067-7-2.

Toropainen, Veli Pekka. *Kirkkoväärti ja kuudennusmies. Talonpojat kirkon toimissa*. Suomen Sukututkimusseura. Sukutieto 2/2012.

Uddgren, H.E. 1909. *Krieger i Finland 1714. The Battle of Storkyro (Napue/Lappola) 19th February 1714*. (Translator by Dan Schorr 2006).

Uino, Pirjo. *Ancient Karelia – Archaeological studies*. Muinais-Karjala – Arkeologisia tutkimuksia. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 105, Helsinki 1997.

Uino, Pirjo. Keskirautakausi n. 300–800 jKr. ja Viikinkiaika n. 800–1100 jKr. Teoksessa *Karjalan synty. Viipurin läänin historia I*. Gummerus. Jyväskylä 2003.

Vanhainen, Santeri. Charred seeds in Mikkeli Orijärvi. *A study of subsistence strategies of an Iron Age settlement in East Finland*. Pro gradu tutkielma, Helsingin yliopisto 2010.

Viikki, Raimo. Joroisten historia I. *Säätyläispitäjän vaiheet esihistorialliselta ajalta kunnallisen itsehallinnon alkuun 1860-luvulla*. Otava. Keuruu 2003.

Vilkuna, Kustaa H. J. *Viha, perikato, katkeruus ja kertomus isostavihasta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Historiallisia Tutkimuksia 229. Helsinki 2005.

Vilmusenaho, Risto. *Siikajokilaakson siirtolaisuus vuosina 1850–1914*. Talous- ja sosiaalishistoriallinen tutkimus Kestilän, Paavolan, Piippolan, Pulkkilan, Pyhännän, Rantsilan, Revonlahden ja Siikajoen kuntien maastamuutosta. Oulun yliopisto. Oulu 2001.

Virrankoski, Pentti. *Suomen Historia 1&2*. SKS/Toimituksia 846. Toinen korjattu painos. Jyväskylä 2009.

Väyrynen, Juhani. *Itämeren suomalaisten haplotyypeistä*. (URL: <http://koti.mbnet.fi/juhani39/>).

Wiik, Kalevi. *Genetiikkaa sukututkijoille ja väestöjen juurten etsijöille*. Omakustanne. Uniprint. Turku 2009.

Wiik, Kalevi. *Suomen miehet*. Omakustanne. Turku 2009.

Ylönen Aulikki. *Jääsken kihlakunnan historia I vuoteen 1700*. Forssa 1957.

Åberg, Alf & Göransson Göte. *Karoliner*. ISBN 19 7160 208 9.

Zakharii, Roman. *The Historiography of Normanist and Anti-Normanist theories on the origin of Rus*. Centre for Viking and Medieval Studies. The University of Oslo 2002.

JÄPPINEN, suku Haminalahdelta
Suomen Heraldinen Seura Rek. N:o 1608

Vaakunan heraldinen selitys:

*Mustalla kilvellä kaksi kultaista nuolta ristissä,
päällikkeenään hopeinen simpukka.*

Vaakunan aihe viittaa Savon vaakunaan ja maakuntaväreihin, Jäppisten tunnuksen Jaakopin simpukkaan sekä Antti Jäppisen sotilasuraan karoliiniarmeijan musketöörinä.

Vaakunan käyttöoikeus on kaikilla sotamies Anders Jäppisen jälkeläisillä. Käyttökohteita ovat esim. isännänviirit, brodeeraukset, merkit, sinetit, kilvet ja painotuotteet ym.

Selvityksen on laatinut FM Jouni Jäppinen, joka on sotamies Antti Jäppisen jälkeläinen suoraan alenevassa polvessa.

Dokumenttia päivitetty 5.6.2021, klo 08.16

Sivun 5 kuva: Savon rykmentin sotilas vuonna 1720.
Ruotsin Sota-arkisto.

